

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

N U T A R I M A S

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS JUNG TINIO ANTROJO IR TREČIOJO PERIODINIO
PRANEŠIMO PAGAL 1984 METŲ JUNG TINIŲ TAUTŲ KONVENCIJĄ PRIEŠ
KANKINIMĄ IR KITOKĮ ŽIAURŲ, NEŽMONIŠKĄ AR ŽEMINANTĮ ELGESĮ IR
BAUDIMĄ**

2005 m. gruodžio 13 d. Nr. 1329
Vilnius

Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

Patvirtinti Lietuvos Respublikos jungtinį antrąjį ir trečiąjį periodinį pranešimą pagal 1984 metų Jungtinių Tautų konvenciją prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir baudimą (pridedama).

MINISTRAS PIRMININKAS

ALGIRDAS BRAZAUSKAS

UŽSIENIO REIKALŲ MINISTRAS

ANTANAS VALIONIS

**LIETUVOS RESPUBLIKOS JUNGTTINIS ANTRASIS IR TREČIASIS PERIODINIS
PRANEŠIMAS PAGAL 1984 METŲ JUNGTTINIŲ TAUTŲ KONVENCIJĄ PRIEŠ
KANKINIMĄ IR KITOKĮ ŽIAURŲ, NEŽMONIŠKĄ AR ŽEMINANTĮ ELGESĮ IR
BAUDIMĄ**

ĮŽANGA

1. Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos 1991 m. rugsėjo 10 d. nutarimu Nr. I-1772 Lietuvos Respublika prisijungė prie 1984 m. gruodžio 10 d. Konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir baudimą. Konvencija Lietuvos Respublikoje įsigaliojo 1996 m. kovo 2 dieną.

2. Lietuva 2002 metų gruodį pateikė Įžanginį ir pirmąjį periodinį pranešimą Jungtinių Tautų Komitetui prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir baudimą (toliau vadinama – Komitetas).

3. Šis pranešimas Komitetui parengtas atsižvelgiant į Komiteto pateiktas pastabas ir rekomendacijas, atnaujinus Įžanginiame ir pirmajame periodiniame pranešime pateiktą informaciją.

4. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (toliau vadinama – BK), Lietuvos Respublikos Seimo (toliau vadinama – Seimas) patvirtintas 2000 m. rugsėjo 26 d., Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas (toliau vadinama – BPK), Seimo patvirtintas 2002 m. kovo 14 d., ir Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodeksas (toliau vadinama – BVK), Seimo patvirtintas 2002 m. birželio 27 d., įsigaliojo 2003 m. gegužės 1 dieną. Visi šie nauji kodeksai pakeitė anksčiau galiojusius Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą, Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksą ir Lietuvos Respublikos pataisos darbų kodeksą. Pažymėtina, kad Įžanginiame ir pirmajame periodiniame pranešime informacija Komitetui pateikta būtent pagal minėtųjų senųjų kodeksų nuostatas, kurios dabar jau negalioja. Kadangi nemažai šių kodeksų nuostatų išliko naujuosiuose BK, BPK ir BVK, Komitetui pateikiamos tik pakitusios nuostatos.

5. 2004 m. balandžio 29 d. priimtas Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl užsieniečių teisinės padėties“, pakeitęs iki tol galiojusius teisės aktus, reglamentavusius pabėgėlių bei užsieniečių statusą ir užsieniečių teisinę padėtį Lietuvoje.

6. Atsižvelgiant į šiuos Lietuvos teisės aktų pakeitimus, Komitetui šiame pranešime pateikiama atnaujinta visa informacija, susijusi su pirmiau minėtais teisės aktais.

I. ATNAUJINTA INFORMACIJA APIE KONVENCIJOS NUOSTATŲ ĮGYVENDINIMĄ

2 straipsnis

7. Įžanginiame pranešime minėtų šių teisės aktų: Lietuvos Respublikos Konstitucijos (toliau vadinama – Konstitucija) 21 straipsnio, draudžiančio kankinimo veiksmus visoje valstybės jurisdikcijai priklausančioje teritorijoje, ir 145 straipsnio, numatančio Konstitucijoje įtvirtintų teisių ir laisvių galimą laikiną apribojimą karo ar nepaprastosios padėties atveju; BK 2 ir 41 straipsnių, reglamentuojančių bausmės skyrimą tik pagal įstatymą ir bausmės paskirtį; 1998 metais Seimo priimto įstatymo, kuriuo panaikinta mirties bausmė; Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos šeštojo protokolo atžvilgiu jokių pasikeitimų nebuvo.

8. Pažymėtina, kad BK XXXIII skyrius „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams“ apima visus nusikaltimus, kuriais kėsiniama į valstybės tarnybos ar pareigų sąžiningo atlikimo principus, valstybės interesus. Šių nusikaltimų subjektas, be bendrų nusikaltimo subjekto požymių, turi ir specialųjį – valstybės tarnautojas arba

jam prilyginamas asmuo. Šių sąvokų turinį atskleidžia BK 230 straipsnis, kuris numato, kad valstybės tarnautojai yra asmenys, dirbantys valstybės tarnyboje, – valstybės politikai, viešojo administravimo valstybės tarnautojai pagal Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymą bei kiti asmenys, kurie dirbdami valstybės ar savivaldybių institucijose ar įstaigose, teisminėse, teisėsaugos, valstybės kontrolės bei priežiūros ir joms prilygintose institucijose atlieka valdžios atstovo funkcijas arba turi administracinius įgaliojimus, taip pat oficialūs kandidatai į tokias pareigas. Valstybės tarnautojui prilyginamas asmuo, turintis atitinkamus įgaliojimus užsienio valstybės institucijoje, tarptautinėje viešojoje organizacijoje ar tarptautinėse teisminėse institucijose, taip pat oficialūs kandidatai į tokias pareigas. Be to, valstybės tarnautojui prilyginamas asmuo, kuris dirba bet kokioje valstybinėje, nevalstybinėje ar privačioje įstaigoje, įmonėje ar organizacijoje ar verčiasi profesine veikla ir turi atitinkamus administracinius įgaliojimus arba teisę veikti šios įstaigos, įmonės ar organizacijos vardu, ar teikia viešąsias paslaugas. Konvencijos 2 straipsnio įgyvendinimui reikšmingas BK 228 straipsnis „Piktnaudžiavimas“, numatantis baudžiamąją atsakomybę valstybės tarnautojams ar jiems prilygintiems asmenims (nusikaltimai valstybės tarnybai bus išsamiau aptariami kartu su Konvencijos 4 straipsniu).

3 straipsnis

9. Priimtas 2004 m. balandžio 29 d. naujas Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ nustato užsieniečių atvykimo ir išvykimo, buvimo ir gyvenimo, prieglobsčio suteikimo, integracijos ir natūralizacijos, sprendimų dėl užsieniečių teisinės padėties apskundimo tvarką ir reglamentuoja kitus užsieniečių teisinės padėties Lietuvos Respublikoje klausimus. Šio įstatymo nuostatos visiškai suderintos su Europos Sąjungos teisės aktais ir atitinka tarptautinius standartus. Priėmus naują Lietuvos Respublikos įstatymą „Dėl užsieniečių teisinės padėties“, neteko galios 1995 m. liepos 4 d. Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl pabėgėlio statuso“. Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 130 straipsnis draudžia išsiųsti arba grąžinti užsieniečių į valstybę, kurioje jo gyvybei ar laisvei gresia pavojus arba jis gali būti persekiojamas dėl rasės, religijos, tautybės, priklausymo tam tikrai socialinei grupei ar dėl politinių įsitikinimų, arba į valstybę, iš kurios jis gali būti vėliau nusiųstas į tokią valstybę; tai reiškia, kad toks asmuo gali būti išsiųstas tik į saugią kilmės arba saugią trečiąją valstybę. Užsienietis taip pat neišsiunčiamas iš Lietuvos Respublikos arba negrąžinamas į valstybę, jeigu yra rimtas pagrindas manyti, kad joje užsienietis bus kankinamas, su juo bus žiauriai, nežmoniškai elgiamasi arba žeminamas jo orumas ar jis bus tokiu būdu baudžiamas. Šios nuostatos netaikomos užsieniečiui, kuris dėl svarbių priežasčių kelia pavojų Lietuvos Respublikos saugumui arba įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu nuteistas už sunkų arba labai sunkų nusikaltimą ir kelia pavojų visuomenei. Užsienietis, pagal šį įstatymą negalintis naudotis prieglobsčiu ir gauti pabėgėlio statuso, gali būti išsiųstas iš Lietuvos tik įstatymų nustatyta tvarka.

10. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. kovo 23 d. nutarimu Nr. 335 patvirtinta Sprendimų dėl užsieniečių įpareigojimo išvykti arba jų išsiuntimo iš Lietuvos Respublikos vykdymo tvarka reglamentuoja minėtųjų sprendimų vykdymą. Sprendimas dėl užsieniečio išsiuntimo iš Lietuvos Respublikos privalo būti įvykdytas nedelsiant, jeigu nėra aplinkybių, dėl kurių sprendimo vykdymas gali būti atidėtas.

11. Migracijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos (toliau vadinama – Migracijos departamentas) yra centrinė institucija, atsakinga už sprendimų dėl užsieniečių išsiuntimo iš Lietuvos Respublikos priėmimą. Jeigu užsieniečio buvimas Lietuvos Respublikoje gresia valstybės saugumui arba viešajai tvarkai, sprendimą dėl jo išsiuntimo priima Vilniaus apygardos administracinis teismas. Vidaus reikalų ministro 2004 m. gruodžio 24 d. įsakymas Nr. 1V-429 nustato sprendimų dėl užsieniečio išsiuntimo ar grąžinimo priėmimo ir vykdymo tvarką. Sprendimas dėl užsieniečio išsiuntimo įforminamas raštu, užsienietis su sprendimu supažindinamas jo gimtąja kalba ar kalba, kuria jis geriausiai supranta. Sprendime taip pat paaiškinama sprendimo apskundimo teisė ir tvarka. Priimdamas sprendimą dėl užsieniečio, esančio Lietuvos Respublikos teritorijoje, išsiuntimo iš Lietuvos Respublikos, Migracijos departamentas turi nustatyti, ar

valstybėje, į kurią šis užsienietis išsiunčiamas, negrės realus pavojus jo gyvybei ar sveikatai, ar jis nebus persekiojamas dėl politinių įsitikinimų ar kitokių priežasčių. Tokiems užsieniečiams, remiantis Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 40 straipsnio 1 dalies 8 punktu, išduodamas leidimas laikinai apsigyventi Lietuvos Respublikoje dėl humanitarinio pobūdžio priežasčių.

12. Užsieniečiai, kurie atvyksta į Lietuvos Respubliką, ieškodami prieglobsčio nuo persekiojimo, turi teisę pateikti prašymus suteikti pabėgėlio statusą pagal Lietuvos Respublikos įstatymą „Dėl užsieniečių teisinės padėties“. Šiuos prašymus taip pat nagrinėja Migracijos departamentas. Migracijos departamentas nustato priežastis, dėl kurių užsieniečiui gali būti taikomas *non-refoulement* principas. Minėtųjų klausimų nagrinėjimo tvarka lieka nepakitusi.

13. Migracijos departamento sprendimus užsieniečiai gali apskųsti atitinkamam apygardos administraciniam teismui, o atitinkamą apygardos administracinio teismo sprendimą – Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui per 7 dienas nuo sprendimo priėmimo.

14. Per sienos perėjimo punktus 2003 metais iš Lietuvos Respublikos išsiųsta 5210 užsieniečių, 2004 metais – 2106, o 2005 metų I ketvirtį – 266 (išsamesnė statistinė informacija pateikta 1–7 prieduose).

4 straipsnis

15. Naujasis BK numato šiuos su asmenų kankinimu susijusius nusikaltimus:

(a) 170 straipsnis. Kurstymas prieš bet kokios tautos, rasės, etninę, religinę ar kitokią žmonių grupę. Už tokią veiką numatyta ir juridinio asmens atsakomybė.

(b) 129 straipsnis. Nužudymas. Numatytas papildomas kvalifikuojantis požymis – „siekinimas įgyti nukentėjusio asmens organą ar audinį transplantavimui“, o kvalifikuojantis požymis „itin žiauriai“ patikslintas į „kankindamas ar kitaip itin žiauriai“.

(c) 133 straipsnis. Sukurstymas nusižudyti ar privedimas prie savižudybės. Tas, kas sukurstė žmogų nusižudyti arba žiauriu ar klastingu elgesiu privedė žmogų prie savižudybės, baudžiamas laisvės apribojimu arba areštu, arba laisvės atėmimu iki ketverių metų.

(d) 135 straipsnis. Sunkus sveikatos sutrikdymas. Tas, kas sužalojo ar susargdino žmogų, jeigu dėl to nukentėjęs asmuo neteko regos, klausos, kalbos, vaisingumo, nėštumo ar kitaip buvo sunkiai suluošintas, susirgo sunkia nepagydoma ar ilgai trunkančia liga, realiai gresiančia gyvybei ar stipriai sutrikdančia žmogaus psichiką, arba prarado didelę dalį profesinio ar bendro darbingumo, arba buvo nepataisomai subjaurotas nukentėjusio asmens kūnas, baudžiamas laisvės atėmimu iki dešimties metų. Šios nusikaltimo sudėties kvalifikuojantys požymiai liko nepakitę, išskyrus tai, kad numatytas papildomas kvalifikuojantis požymis – „siekinimas įgyti nukentėjusio asmens organą ar audinį transplantavimui“, o kvalifikuojantis požymis „itin žiauriai“ patikslintas į „kankindamas ar kitaip itin žiauriai“.

(e) 138 straipsnis. Nesunkus sveikatos sutrikdymas. Tas, kas sužalojo ar susargdino žmogų, jeigu dėl to nukentėjęs asmuo prarado nedidelę dalį profesinio ar bendro darbingumo arba ilgai sirgo, bet jam nebuvo šio kodekso 135 straipsnio 1 dalyje nurodytų padarinių, baudžiamas laisvės apribojimu arba areštu, arba laisvės atėmimu iki trejų metų. Šios nusikaltimo sudėties kvalifikuojantys požymiai liko nepakitę, išskyrus tai, kad numatytas papildomas kvalifikuojantis požymis – „siekinimas įgyti nukentėjusio asmens organą ar audinį transplantavimui“, o kvalifikuojantis požymis „itin žiauriai“ patikslintas į „kankindamas ar kitaip itin žiauriai“.

(f) 140 straipsnis. Fizinio skausmo sukėlimas ar nežymus sveikatos sutrikdymas. (i) Tas, kas mušdamas ar kitaip smurtaudamas sukėlė žmogui fizinį skausmą arba nežymiai jį sužalojo ar trumpam susargdino, baudžiamas viešaisiais darbais arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki vienerių metų. (ii) Tas, kas šio straipsnio 1 dalyje nurodytą veiką padarė mažamečiui arba kankindamas nukentėjusį asmenį, baudžiamas laisvės atėmimu iki dvejų metų. (iii) Už šio straipsnio 1 dalyje numatytą veiką asmuo atsako tik tuo atveju, kai yra nukentėjusio asmens skundas ar jo teisėto atstovo pareiškimas, ar prokuroro reikalavimas.

(g) 144 straipsnis. Palikimas be pagalbos, kai gresia pavojus žmogaus gyvybei. Tas, kas sukėlęs pavojų ar turėdamas pareigą rūpintis nukentėjusiu asmeniu jam nepagelbėjo, kai grėsė pavojus šio žmogaus gyvybei, nors turėjo galimybę suteikti jam pagalbą, baudžiamas teisės dirbti tam tikrą darbą arba užsiimti tam tikra veikla atėmimu arba bauda, arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki dvejų metų.

(h) 145 straipsnis. Grasinimas nužudyti ar sunkiai sutrikdyti žmogaus sveikatą arba žmogaus terorizavimas. (i) Tas, kas grąsino nužudyti žmogų ar sunkiai sutrikdyti jo sveikatą, jeigu buvo pakankamas pagrindas manyti, kad grąsinimas gali būti įvykdytas, baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki dvejų metų. (ii) Tas, kas terorizavo žmogų grąsindamas susprogdinti, padegti ar padaryti kitokią pavojingą gyvybei, sveikatai ar turtui veiką arba sistemingai baugino žmogų naudodamas psichinę prievartą, baudžiamas laisvės atėmimu iki ketverių metų. (iii) Už šio straipsnio 1 ir 2 dalyse numatytas veikas asmuo atsako tik tuo atveju, kai yra nukentėjusio asmens skundas ar jo teisėto atstovo pareiškimas, ar prokuroro reikalavimas.

(i) 146 straipsnis. Neteisėtas laisvės atėmimas. (i) Tas, kas neteisėtai atėmė žmogui laisvę, jeigu nebuvo žmogaus pagrobimo kaip įkaito požymių, baudžiamas bauda arba areštu, arba laisvės atėmimu iki trejų metų. (ii) Tas, kas padarė šio straipsnio 1 dalyje numatytą veiką panaudodamas smurtą arba sukeldamas pavojų nukentėjusio asmens gyvybei ar sveikatai, arba laikydamas nukentėjusį asmenį nelaisvėje ilgiau nei 48 valandas, baudžiamas areštu arba laisvės atėmimu iki ketverių metų. (iii) Tas, kas neteisėtai atėmė žmogui laisvę uždarydamas jį į psichiatrijos ligoninę ne dėl ligos, baudžiamas areštu arba laisvės atėmimu iki penkerių metų.

(j) 147¹ straipsnis. Išnaudojimas priverstiniam darbui. (i) Tas, kas panaudodamas fizinį smurtą ar grąsinimus arba kitaip atimdamas galimybę priešintis, arba pasinaudodamas žmogaus priklausomumu neteisėtai vertė jį dirbti tam tikrą darbą, baudžiamas bauda arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki trejų metų. (ii) Tas, kas padarė šio straipsnio 1 dalyje numatytą veiką versdamas žmogų dirbti vergovės ar kitokiomis nežmoniškomis sąlygomis, baudžiamas areštu arba laisvės atėmimu iki aštuonerių metų. (iii) Už šiame straipsnyje numatytas veikas atsako ir juridinis asmuo.

(k) 148 straipsnis. Žmogaus veiksmų laisvės varžymas. (i) Tas, kas reikalavo atlikti neteisėtus veiksmus ar susilaikyti nuo teisėtų veiksmų atlikimo ar kitaip elgtis pagal kaltininko nurodymą panaudodamas psichinę prievartą nukentėjusiam asmeniui ar jo artimiesiems, baudžiamas bauda arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki trejų metų. (ii) Už šio straipsnio 1 dalyje numatytą veiką asmuo atsako tik tuo atveju, kai yra nukentėjusio asmens skundas ar jo teisėto atstovo pareiškimas, ar prokuroro reikalavimas. (iii) Už šiame straipsnyje numatytą veiką atsako ir juridinis asmuo.

(l) 154 straipsnis. Šmeižimas. (i) Tas, kas paskleidė apie kitą žmogų tikrovės neatitinkančią informaciją, galinčią paniekinti ar pažeminti tą asmenį arba pakirsti pasitikėjimą juo, baudžiamas bauda arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki vienerių metų. (ii) Tas, kas šmeižė asmenį, neva šis padarė sunkų ar labai sunkų nusikaltimą, arba per visuomenės informavimo priemonę ar spaudinyje, baudžiamas bauda arba areštu, arba laisvės atėmimu iki dvejų metų. (iii) Už šiame straipsnyje numatytas veikas asmuo atsako tik tuo atveju, kai yra nukentėjusio asmens skundas ar jo teisėto atstovo pareiškimas, ar prokuroro reikalavimas.

(m) 155 straipsnis. Įžeidimas. (i) Tas, kas viešai veiksmu, žodžiu ar raštu užgauliai pažemino žmogų, baudžiamas bauda arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki vienerių metų. (ii) Tas, kas neviešai įžeidė žmogų, padarė baudžiamąjį nusižengimą, baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba areštu. (iii) Už šiame straipsnyje numatytas veikas asmuo atsako tik tuo atveju, kai yra nukentėjusio asmens skundas ar jo teisėto atstovo pareiškimas, ar prokuroro reikalavimas.

(n) 163 straipsnis. Piktnaudžiavimas tėvų, globėjo ar rūpintojo arba kitų teisėtų vaiko atstovų teisėmis ar pareigomis. Tas, kas piktnaudžiavo tėvo, motinos, globėjo ar rūpintojo arba kitų teisėtų vaiko atstovų teisėmis ar pareigomis fiziškai ar psichiškai gniuždydamas vaiką, palikdamas

jį ilgą laiką be priežiūros ar panašiai žiauriai elgdamasis su vaiku, baudžiamas bausia arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki penkerių metų.

16. BK XXXIII skyrius reglamentuoja nusikaltimus ir baudžiamuosius nusižengimus valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams, prie kurių taip pat priskiriami:

(a) 228 straipsnis. Piktnaudžiavimas. (i) Valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo, piktnaudžiavęs tarnybine padėtimi arba viršijęs įgaliojimus, jeigu dėl to didelės žalos patyrė valstybė, tarptautinė viešoji organizacija, juridinis ar fizinis asmuo, baudžiamas teisės dirbti tam tikrą darbą arba užsiimti tam tikra veikla atėmimu arba bausia, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki ketverių metų. (ii) Tas, kas padarė šio straipsnio 1 dalyje numatytą veiką siekdamas turtinės ar kitokios asmeninės naudos, jeigu nebuvo kyšininkavimo požymių, baudžiamas teisės dirbti tam tikrą darbą arba užsiimti tam tikra veikla atėmimu arba laisvės atėmimu iki šešerių metų.

(b) 229 straipsnis. Tarnybos pareigų neatlikimas. Valstybės tarnautojas ar jam prilygintas asmuo, dėl neatsargumo neatlikęs savo pareigų arba jas netinkamai atlikęs, jeigu dėl to valstybė, juridinis ar fizinis asmuo patyrė didelės žalos, baudžiamas teisės dirbti tam tikrą darbą arba užsiimti tam tikra veikla atėmimu arba bausia, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki dvejų metų.

17. BK XXXIV skyriuje numatyta baudžiamoji atsakomybė už nusikaltimus teisingumui, iš kurių tikslinga būtų paminėti: „Poveikis liudytojui, nukentėjusiam asmeniui, ekspertui, specialistui ar vertėjui“ (233 straipsnis), „Poveikis nukentėjusiam asmeniui, kad šis susitaikytų su kaltininku“ (234 straipsnis), „Melagingi parodymai, išvados ir vertimas“ (235 straipsnis), „Melagingas įskundimas ar pranešimas apie nebūtą nusikaltimą“ (236 straipsnis), „Nusikaltimo ar nusikaltimą padariusio asmens slėpimas“ (237 straipsnis), „Nepranešimas apie nusikaltimą“ (238 straipsnis), „Laisvės atėmimo įstaigos darbo dezorganizavimas“ (239 straipsnis).

18. BK XXXV skyriuje „Nusikaltimai visuomenės saugumui“ yra taip pat keletas nusikaltimų, susijusių su kankinimais ar kitokiu žiauriu, nežmonišku ar žeminančiu elgesiu:

(a) 250 straipsnis. Teroro aktas. (i) Tas, kas žmonių gyvenamojoje, darbo, susibūrimo ar viešojoje vietoje padėjo sprogmenų siekdamas sukelti sprogimą, sprogdino arba padegė, baudžiamas laisvės atėmimu iki dešimties metų. (ii) Tas, kas padarė šio straipsnio 1 dalyje numatytus veiksmus, jeigu tai sutrikdė nukentėjusiojo sveikatą arba dėl to buvo sunaikinta ar sugadinta transporto priemonė arba statinys ar statinyje buvusi įranga, baudžiamas laisvės atėmimu nuo trejų iki dvylikos metų. (iii) Tas, kas sprogdino, padegė arba kitaip sunaikino ar sugadino pastatą ar įrenginį, jeigu tai sukėlė pavojų daugelio žmonių gyvybei ar sveikatai, arba paskleidė radioaktyvias, biologines ar chemines kenksmingas medžiagas, preparatus ar mikroorganizmus, baudžiamas laisvės atėmimu nuo penkerių iki penkiolikos metų <...> (vii) Už šiame straipsnyje numatytas veikas atsako ir juridinis asmuo.

(b) 250¹ straipsnis. Terorizmo kurstymas. (i) Tas, kas viešais pareiškimais žodžiu, raštu ar panaudodamas visuomenės informavimo priemonę skatino ar kurstė teroro aktą ar kitus su terorizmu susijusius nusikaltimus arba niekino teroro aukas, baudžiamas bausia arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki trejų metų. (ii) Už šiame straipsnyje numatytas veikas atsako ir juridinis asmuo.

(c) 252 straipsnis. Žmogaus pagrobimas įkaitu. (i) Tas, kas pagrobė ar laikė pagrobtą žmogų ir už paleidimą reikalavo iš tarptautinės viešosios organizacijos, valstybės ar jos institucijos atlikti bet kokią veiksmą ar susilaikyti nuo veiksmų, taip pat tas, kas grasino tuo pat nužudysiąs pagrobtą žmogų, reikalaujamas sudaryti sąlygas išvengti sulaikymo, baudžiamas laisvės atėmimu nuo trejų iki dešimties metų. (ii) Tas, kas padarė šio straipsnio 1 dalyje numatytą veiką, jeigu pagrobė ar laikė pagrobtus du ar daugiau žmonių, baudžiamas laisvės atėmimu nuo penkerių iki penkiolikos metų.

19. BK taip pat numato šiuos su asmenų kankinimu ar kitokiu žiauriu, nežmonišku ar žeminančiu elgesiu susijusius nusikaltimus: „Pasipriešinimas valstybės tarnautojui ar viešojo administravimo funkcijas atliekančiam asmeniui“ (286 straipsnis), „Grasinimas valstybės tarnautojui ar viešojo administravimo funkcijas atliekančiam asmeniui“ (287 straipsnis), „Savavaldžiavimas“ (294 straipsnis), „Dokumento suklastojimas ar suklastoto dokumento panaudojimas arba realizavimas“ (300 straipsnis), „Antspaudas, spaudas ar blanko suklastojimas“

(301 straipsnis), „Smurto veiksmai prieš pavaldinį“ (319 straipsnis), „Kario terorizavimas“ (320 straipsnis).

20. BK 21 straipsnis numato asmens atsakomybę už rengimąsi padaryti nusikaltimą, t.y. už priemonių ir įrankių suieškojimą ar pritaikymą, veikimo plano sudarymą, bendrininkų telkimą arba kitokį tyčinį nusikaltimo padarymą, lengvinančių sąlygų sudarymą. Asmuo atsako tik už rengimąsi padaryti sunkų ar labai sunkų nusikaltimą. Pagal BK 11 straipsnį sunkiu nusikaltimu yra laikomas tyčinis nusikaltimas, už kurį baudžiamajame įstatyme numatyta didžiausia bausmė viršija šešerius metus laisvės atėmimo, bet neviršija dešimties metų laisvės atėmimo, o labai sunkiu nusikaltimu yra tyčinis nusikaltimas, už kurį baudžiamajame įstatyme numatyta didžiausia bausmė viršija dešimt metų laisvės atėmimo. Pasikėsiniu padaryti nusikaltimą laikomas tyčinis veikimas ar neveikimas, kuriais tiesiogiai pradedamas daryti nusikaltimas ar baudžiamasis nusižengimas, jeigu veika nebuvo baigta dėl priežasčių, nepriklausančių nuo kaltininko valios. Pasikėsinimas padaryti nusikalstamą veiką yra ir tada, kai kaltininkas nesuvokia, jog jis veikos negali pabaigti todėl, kad kėsinaisi į netinkamą objektą arba naudoja netinkamas priemones.

21. Bendrininkavimas. Po Įžanginio pranešimo Komitetui pateikimo bendrininkavimą reglamentuojančių BK nuostatų esmė nesikeitė.

22. BVK 5 straipsnyje nustatyta, kad nuteistų asmenų teisių bei laisvių apribojimus ir nuteistų asmenų pareigas nustato tik Lietuvos Respublikos įstatymai. Nuteistojo elgesį gali suvaržyti tik draudimas arba pareiga. Bausmės vykdymo institucija arba pareigūnas gali veikti tik įstatymų nustatytais būdais ir priemonėmis. Įstatymų reikalavimus pažeidę pareigūnai atsako pagal Lietuvos Respublikos įstatymus.

23. Bausmių vykdymo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiklos teisėtumo priežiūrą atlieka Lietuvos Respublikos teismai, prokurorai, Seimo skiriami kontrolieriai, Teisingumo ministerija ir kitos valstybės institucijos pagal Lietuvos Respublikos įstatymus, taip pat tarptautinės organizacijos (pvz., Europos komitetas prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą – CPT).

24. BVK 7 straipsnyje nustatyta, kad vykdant bausmes nesiekama žmogaus kankinti, žiauriai su juo elgtis arba žeminti jo orumą. Su nuteistuoju, kurio laisvė apribota, net ir jo sutikimu draudžiami medicinos, biologiniai ir kitokie mokslo bandymai.

25. Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklių, patvirtintų teisingumo ministro 2003 m. liepos 2 d. įsakymu Nr. 194, I skyriuje nustatyta, kad laisvės atėmimo bausmė turi būti vykdoma tokiomis sąlygomis, kurios užtikrintų žmogaus saugumą. Tiek Kardomojo kalinimo vietų vidaus tvarkos taisyklėse, patvirtintose teisingumo ministro 2001 m. rugsėjo 7 d. įsakymu Nr. 178, tiek Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklėse nustatyti pagrindiniai reikalavimai laisvės atėmimo vietų personalui. Ypač daug dėmesio turi būti skiriama jų dorumui, humaniškumui, profesionalumui ir asmeniniam tinkamumui. Pataisos įstaigos personalas neturi teisės naudoti prieš suimtuosius ir nuteistuosius jėgą, išskyrus savigynos arba suimtojo ar nuteistojo bandymo pabėgti ir aktyvaus ar pasyvaus pasipriešinimo atvejus, ir tik vadovaujantis įstatymais ir tik tiek, kiek tai būtina. Specialiųjų priemonių (antrankiai, tramdomieji marškiniai, guminės lazdos, koviniai šunys ir panašiai) panaudojimo tikslą ir ribas numato BVK 120–124 straipsniai.

5 straipsnis

26. BK 4 straipsnis numato, kad visi asmenys, padarę nusikaltimus Lietuvos Respublikos teritorijoje, atsako pagal BK. Lietuvos teritorijos sąvoka lieka nepakitusi.

27. Lietuvos Respublikos pilietis arba užsienietis, padaręs nusikaltimą, gali būti išduotas užsienio valstybei arba perduotas Tarptautiniam baudžiamajam teismui tik remiantis Lietuvos Respublikos tarptautine sutartimi arba Jungtinių Tautų Organizacijos Saugumo Tarybos rezoliucija. Pažymėtina, kad Lietuvos Respublika gali ir atsisakyti išduoti savo piliečius. Lietuvos Respublikos piliečių ir užsieniečių, padariusių nusikaltimus, išdavimo užsienio valstybei sąlygas ir tvarką nustato Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys ir BPK. Asmenys, kuriems pagal Lietuvos Respublikos įstatymus suteiktas prieglobstis, už nusikaltimus, dėl kurių jie buvo persekiojami

užsienyje, pagal Lietuvos Respublikos baudžiamuosius įstatymus nebaudžiami ir užsienio valstybėms neišduodami (plačiau apie ekstradiciją – Konvencijos 7 ir 8 straipsnių įgyvendinimo aprašyme).

28. Atsižvelgiant į Lietuvos narystę Europos Sąjungoje, BK papildytas 9¹ straipsniu, kuris numato, kad remiantis Europos arešto orderiu Lietuvos Respublikos pilietis ar užsienietis, Europos arešto orderį išdavusioje valstybėje įtariamasis nusikalstamos veikos padarymu arba šioje valstybėje nuteistas laisvės atėmimo bausmė, tačiau jos neatlikęs, perduodamas Europos arešto orderį išdavusiai valstybei. Lietuvos Respublikos pilietis ar užsienietis pagal Europos arešto orderį perduodamas tik tuo atveju, jeigu pagal šį orderį išdavusios valstybės įstatymus už jo padarytą nusikalstamą veiką yra numatyta bent vienerių metų su laisvės atėmimu susijusi bausmė, o jeigu Europos arešto orderis buvo išduotas dėl jau paskirtos su laisvės atėmimu susijusios bausmės vykdymo, - tik tada, kai paskirtos bausmės terminas yra ne trumpesnis negu keturi mėnesiai.

6 straipsnis

29. Įžanginiame pranešime aprašytos teisės aktų normos, nustatančios asmens sulaikymo tvarką, iš esmės nepasikeitė. BPK nustato asmens laisvės ribojimo atvejus ir tvarką. BPK 44 straipsnis numato, kad niekam negali būti atimta laisvė kitaip kaip šio kodekso numatytais atvejais ir nustatyta tvarka. Kiekvienam sulaikytajam ar suimtajam nedelsiant jam suprantama kalba turi būti pranešama, dėl ko jis sulaikomas ar suimamas. Kiekvienas sulaikytasis ar suimtas turi teisę kreiptis į teisimą, skųsdamasis, kad neteisingai sulaikytas ar suimtas. Šio straipsnio 5 dalyje kaltinamajam įtvirtinta teisė, kad jo byla per trumpiausią laiką lygybės ir viešumo sąlygomis išnagrinėtų nepriklausomas ir nešališkas teismas. Esant pagrindui manyti, kad pareigūnas gali byloje būti šališkas, jis turi nusišalinti arba būti nušalintas. 45 straipsnis numato teisėjo, prokuroro ir ikiteisminio tyrimo pareigūno pareigą išaiškinti proceso dalyviams jų procesines teises ir užtikrinti galimybę jomis pasinaudoti.

30. BPK 122 straipsnio nuostatos, numatančios suėmimo ir skyrimo pagrindus, liko tokios pat, kaip nurodyta Įžanginiame pranešime. Pažymėtina, kad šio straipsnio 6 dalis numato, jog skiriant suėmimą turi būti nurodytas jo skyrimo pagrindas ir motyvai. Suėmimas gali būti skiriamas tik tiriant ir nagrinėjant bylas dėl nusikaltimų, už kuriuos baudžiamasis įstatymas numato griežtesnę negu vienerių metų laisvės atėmimo bausmę.

31. BPK XIV skyriaus, reglamentuojančio ikiteisminio tyrimo veiksmus, 188 straipsnis numato, kad ikiteisminio tyrimo metu įtariamasis turi būti apklaustas iki kaltinamojo akto surašymo. Įtariamasis visada apklausiamas prieš jam skiriant kardomąją priemonę.

32. BPK XIII skyriaus 176 straipsnis numato, kad ikiteisminis tyrimas turi būti atliktas per kuo trumpiausius terminus. XV skyriaus, reglamentuojančio ikiteisminio tyrimo nutraukimą, 215 straipsnis numato, kad jei per šešis mėnesius po pirmosios įtariamojo apklausos ikiteisminis tyrimas nebaigiamas, įtariamasis, jo atstovas ar gynėjas gali paduoti skundą ikiteisminio tyrimo teisėjui dėl ikiteisminio tyrimo vilkinimo.

33. BPK 68 straipsnio 3 dalis numato, kad jeigu Lietuvos Respublikos teritorijoje nusikaltimą padarė užsienio valstybės pilietis ar kitas asmuo ir po to išvyko į savo valstybę, Generalinė prokuratūra sprendžia, ar reikia surinktą apie šį asmenį medžiagą siųsti atitinkamai užsienio valstybės įstaigai su prašymu pradėti arba perimti baudžiamąjį procesą (persekiojimą).

34. Konvencijos 6 straipsnio 3 ir 4 dalys realizuojamos BPK 128 straipsnyje, kurio nuostatos jau pateiktos Įžanginiame pranešime. Pažymėtina, kad apie suėmimo paskyrimą kitos valstybės piliečiui prokuroras nedelsdamas praneša Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijai, o jeigu suimtasys pageidauja, – jo valstybės diplomatinei atstovybei ar konsulinei įstaigai.

7 straipsnis

35. BPK nuostatos dėl atsisakymo išduoti Lietuvos Respublikos pilietį, pateiktos Įžanginiame pranešime, nepasikeitė, tačiau pažymėtina, kad tuo atveju, jeigu pagal BPK 68

straipsnį atsisakoma išduoti Lietuvos Respublikos pilietį, prašymą pradėti Lietuvoje baudžiamąjį persekiojimą už nusikaltimus, padarytus užsienyje, gali pateikti ne tik užsienio valstybės kompetentinga institucija, bet ir tarptautinė organizacija.

36. Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos teisinės pagalbos sutartyse su užsienio valstybėmis įtvirtintos nuostatos, pagal kurias Lietuva įsipareigoja pradėti arba perimti baudžiamąjį procesą (persekiojimą) tais atvejais, kai asmuo nėra išduodamas, ir informuoti prašymą pateikusią valstybę apie galutinį proceso sprendimą. Analogiškus įsipareigojimus numato ir 1972 metų Europos konvencija dėl baudžiamojo proceso perdavimo, kurios dalyvė yra Lietuvos Respublika.

37. Taigi, Lietuvos Respublikai perėmus baudžiamąjį procesą (persekiojimą), toks asmuo bus persekiojamas pagal Lietuvos baudžiamuosius įstatymus ir įgis visas BPK numatytas proceso dalyvių teises: teisę žinoti, kuo jis kaltinamas, ir gauti kaltinamojo akto nuorašą, turėti gynėją, teikti įrodymus ir dalyvauti juos tiriant, kitas šiame kodekse įtvirtintas teises.

38. Perėmus baudžiamąjį procesą (persekiojimą), įrodymai renkami ir vertinami bus taip pat vadovaujantis BPK nuostatomis, kurios numato, kad klausimą, ar gauti duomenys laikytini įrodymais, kiekvienu atveju sprendžia teisėjas ar teismas, kurio žinioje yra byla. Įrodymais gali būti tik teisėtais būdais gauti duomenys, kuriuos galima patikrinti šiame kodekse numatytais proceso veiksmis. Teisėjai įvertina įrodymus pagal vidinį savo įsitikinimą, pagrįstą išsamiau ir nešališku visų bylos aplinkybių išnagrinėjimu, vadovaudamiesi įstatymu.

39. Be to, BPK 2 straipsnis numato, kad prokuroras ir ikiteisminio tyrimo įstaigos kiekvienu atveju, kai paaiškėja nusikalstamos veikos požymių, privalo pagal savo kompetenciją imtis visų įstatymų numatytų priemonių, kad per trumpiausią laiką būtų atliktas tyrimas ir atskleista nusikalstama veika.

8 straipsnis

40. Nusikaltimus padariusių asmenų išdavimą iš Lietuvos Respublikos (ekstradiciją) reglamentuoja BK, BPK ir dvišalės bei daugiašalės Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys.

41. BK 9 straipsnis numato, kad Lietuvos Respublikos pilietis arba užsienietis, padaręs nusikaltimą, išduodamas užsienio valstybei arba perduodamas Tarptautiniam baudžiamajam teismui tik remiantis Lietuvos Respublikos tarptautine sutartimi ar Jungtinių Tautų Organizacijos Saugumo Tarybos rezoliucija. Pažymėtina, kad Lietuvos Respublika gali ir atsisakyti išduoti savo piliečius. Asmenys, kuriems pagal Lietuvos Respublikos įstatymus suteiktas prieglobstis, už nusikaltimus, dėl kurių jie buvo persekiojami užsienyje, pagal Lietuvos Respublikos baudžiamuosius įstatymus nebaudžiami ir užsienio valstybėms neišduodami, išskyrus BK 7 straipsnyje apibrėžtus tarptautinėse sutartyse numatytus nusikaltimus.

42. Analogiškos nuostatos įtvirtintos ir BPK 71 straipsnyje: tik tarptautinių sutarčių ar Jungtinių Tautų Organizacijos Saugumo Tarybos rezoliucijų numatytais pagrindais ir tvarka asmuo gali būti išduotas iš Lietuvos Respublikos kitos valstybės teisėsaugos institucijoms ar perduotas Tarptautiniam baudžiamajam teismui.

43. BPK 73 straipsnis reglamentuoja asmenų išdavimo iš Lietuvos Respublikos tvarką ir numato, kad esant tarptautinėje sutartyje ar Europos arešto orderyje numatytam pagrindui Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros prokuroras su pareiškimu kreipiasi į Vilniaus apygardos teismą. Teisėjas per septynias dienas turi surengti posėdį, kuriame privalo dalyvauti išduotinas asmuo, jo gynėjas ir prokuroras.

44. BPK 74 straipsnis reglamentuoja Vilniaus apygardos teismo nutarties apskundimą ir numato, kad asmuo, dėl kurio priimta nutartis, ar jo gynėjas, nesutinkantis su nutartimi išduoti iš Lietuvos Respublikos arba perduoti Tarptautiniam baudžiamajam teismui ar pagal Europos arešto orderį, arba prokuroras, nesutinkantis su nutartimi atsisakyti išduoti iš Lietuvos Respublikos arba perduoti Tarptautiniam baudžiamajam teismui ar pagal Europos arešto orderį, turi teisę per septynias dienas nuo nutarties priėmimo paduoti skundą Lietuvos apeliaciniam teismui. Teisėjas privalo išnagrinėti skundą ne vėliau kaip per dvi savaites nuo jo padavimo. Prokuroro dalyvavimas

tokiame posėdyje būtinas. Lietuvos apeliacinio teismo teisėjo nutartis yra galutinė ir kasacine tvarka neskundžiama.

45. 1995 m. balandžio 4 d. įstatymu Nr. I-839 Seimas ratifikavo 1957 metų Europos konvenciją dėl ekstradicijos ir papildomus jos protokolus. Pažymėtina, kad šiai konvencijai Lietuvos Respublika taip pat padarė išlygą, pagal kurią ekstradicija taikoma tik su sąlyga, kad prašančioje valstybėje nėra vienas asmuo, kuris įtariamas nusikaltimo padarymu, nebus teisiamas ypatingame teisme.

46. Analogiškos nuostatos įtvirtintos dvišalėse teisinės pagalbos sutartyse, kurias Lietuva yra sudariusi su Latvija, Estija, Baltarusija, Rusija, Lenkija, Kazachstanu, Kinija, Ukraina, Uzbekistanu, Azerbaidžanu, Moldova, Armėnija ir JAV.

47. 2003 metais-2005 metų I pusmetį iš Lietuvos Respublikos pagal užsienio valstybių prašymus perduota 40 asmenų.

	Perduota pagal ekstradicijos prašymus	Perduota pagal Europos arešto orderį	Iš viso
2003 metai	8	-	8
2004 metai	6	5	11
2005 metų I pusmetis	3	18	21

9 straipsnis

48. BPK 66 straipsnyje nustatyta Lietuvos Respublikos teismų ir prokuratūros susižinojimo su atitinkamomis užsienio valstybių įstaigomis ir tarptautinėmis organizacijomis tvarka.

49. Pirmiau paminėtų įstaigų ir organizacijų prašymų vykdymo tvarką nustato BPK ir tarptautinės sutartys. Tuo atveju, kai tarptautiniai instrumentai numato kitokias nuostatas nei nacionaliniai įstatymai, taikomos tarptautinių sutarčių nuostatos, nustatančios abipusės teisinės pagalbos apimtį ir tvarką.

50. Lietuvos Respublikos teismai, prokuratūra ar ikiteisminio tyrimo įstaigos, vykdydami užsienio valstybių įstaigų ir tarptautinių organizacijų prašymus, atlieka BPK numatytus proceso veiksmus (BPK 67 straipsnis).

51. Lietuva yra prisijungusi prie 1959 metų Europos konvencijos dėl savitarpio pagalbos baudžiamosiose bylose, dviejų jos papildomų protokolų, taip pat 1972 metų Europos konvencijos dėl baudžiamojo proceso perdavimo.

52. Lietuvos Respublikos teismai nuo 2004 m. gegužės 1 d., norėdami gauti teisinę pagalbą baudžiamosiose bylose vienoje iš Europos Sąjungos valstybių narių arba vykdydami iš šių valstybių teismų gautus teisinės pagalbos prašymus, remiasi šiais pagrindiniais Europos Sąjungos teisės aktais, reglamentuojančiais teisinę pagalbą baudžiamosiose bylose:

52.1. Tarybos pagrindų sprendimu dėl Europos arešto orderio ir perdavimo tarp valstybių narių tvarkos;

52.2. Konvencija dėl Europos Sąjungos valstybių narių savitarpio pagalbos baudžiamosiose bylose;

52.3. Konvencijos dėl Europos Sąjungos valstybių narių savitarpio pagalbos baudžiamosiose bylose protokolų;

52.4. Konvencijos dėl Europos Sąjungos valstybių narių savitarpio pagalbos baudžiamosiose bylose antruoju papildomu protokolu.

10 straipsnis

53. 2003 m. balandžio 29 d. įstatymu patvirtintame Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statute (toliau vadinama – Statutas) nustatyti pagrindiniai reikalavimai asmeniui, pretenduojančiam į vidaus tarnybą (taip pat tarnybą policijoje), pareigūnų rengimo ir kvalifikacijos kėlimo bei tobulinimo principai (pareigūnų profesinis rengimas vykdomas vidaus reikalų profesinio mokymo

įstaigose), kurie iš esmės keičia esamą policijos pareigūnų rengimo sistemą, kai policijos pareigūnų profesinis rengimas vykdomas Mykolo Romerio universiteto Teisės saugos fakultete ir yra daugiau akademinio teorinio, o ne praktinio profesinio lygio. Nuo 2004 metų kovo Vidaus reikalų ministerijos Klaipėdos policijos mokykloje pradėtos organizuoti studijos policininko kvalifikacijai įgyti (rengiami pirminės grandies pareigūnai).

54. Įgyvendinant Statuto nuostatas, vidaus reikalų ministro 2004 m. birželio 1 d. įsakymu Nr. 1V-181 sudaryta darbo grupė, kuriai pavesta nustatyti vidaus tarnybos sistemos pareigūnų rengimo sistemą ir pateikti pasiūlymus dėl Vidaus tarnybos sistemos pareigūnų kvalifikacijos reikalavimų, atrankos į tarnybą, profesinio rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo koncepcijos (toliau vadinama – Koncepcija), patvirtintos vidaus reikalų ministro 2002 m. gruodžio 12 d. įsakymu Nr. 577 (t. y. prieš Statuto įsigaliojimą), įgyvendinimo tvarkos. Darbo grupė šiuo metu rengia naujos redakcijos Koncepcijos projektą ir pasiūlymus dėl jos įgyvendinimo. Koncepcijos projekte numatyta žinybinė pakopinė pareigūnų rengimo sistema, kai po kiekvieno studijų laikotarpio – praktinio darbo periodas, kvalifikacijos tobulinimas – nepertraukiamas ir tikslinis.

55. Atsižvelgdami į Komiteto prašymą pateikti informaciją apie policijos pareigūnų atrankos ir mokymo sistemos Lietuvoje plėtrą nuo 2004 metų pradžios, informuojame, kad vidaus reikalų ministro 2004 m. lapkričio 12 d. įsakymu Nr. 1V-368 patvirtinta Vidaus tarnybos sistemos pareigūnų kvalifikacijos reikalavimų, atrankos į tarnybą, profesinio rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo koncepcija, kurios tikslas – nustatyti veiklos kryptis, užtikrinančias tinkamą pareigūnų profesinį rengimą ir kvalifikacijos tobulinimą, parengti sąlygas sukurti specializuotą pareigūnų profesinio rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo bazę. Koncepcijoje numatyti pareigūnų kvalifikacijos reikalavimai ir pareigūnų atrankos į vidaus tarnybą sistema.

56. Lietuvos policijos generalinio komisaro 2004 m. liepos 16 d. įsakymu Nr. V-347 patvirtintas Lietuvos policijos pareigūnų etikos kodeksas, kuriame nustatyti policijos pareigūnų profesinės etikos principai, elgesio tarnybos ir ne tarnybos metu nuostatos, tarpusavio santykiai, vadovaujančių pareigūnų profesinės etikos reikalavimai.

57. Policijos etikos pagrindų dėstymas įtrauktas į policijos pareigūnus rengiančių mokymo įstaigų programas.

58. Vykdydamas Lietuvos policijos generalinio komisaro 2002 m. kovo 4 d. įsakymą Nr. 99 „Dėl Universalios viešosios policijos patrulio koncepcijos“, Lietuvos policijos mokymo centras parengė 4 mokymo programas. Viena šių programų ciklo dalių skirta viešosios policijos patrulių mokymui „Žmogaus teisių ir laisvių apsauga“ (4 akademinės valandos), pagal kurią šis centras surengė 344 pirminės grandies policijos pareigūnų mokymą. Universalios viešosios policijos patrulio mokymas organizuojamas ir šalies policijos įstaigose. Šiuo metu 1588 pirminės grandies policijos pareigūnai išklaušė visus mokymo programos ciklus.

59. Lietuvos policijos mokymo centras 2003 metais parengė mokymo programą „Policijos veikla, susijusi su nauja Kaliningrado tranzito per Lietuvą tvarka“. Pagal mokymo programą dėstoma ir žmogaus teisių ir laisvių apsauga (4 akademinės valandos).

60. Lietuvos policijos mokymo centro 2004 metais surengtuose kvalifikacijos tobulinimo kursuose „Žmogaus teisės ir policijos etika“ (8 akademinės valandos) dalyvavo 103 policijos pareigūnai. Centras kartu su Lietuvos žmogaus teisių centru visose apskrityse organizavo mokymą „Žmogaus teisės policijos veikloje. Diskriminacijos draudimas“ (8 akademinės valandos), dalyvavo 228 įvairių grandžių policijos pareigūnai.

61. Mykolo Romerio universitete 1998 metais įsteigtas Socialinio darbo fakultetas, kurio sudėtyje yra Penitencinės teisės ir veiklos katedra, rengianti specialistus įkalinimo įstaigoms ir probacijos tarnyboms. Kankinimų ar kitokio žiauraus, nežmoniško ar žeminančio elgesio ir baudimo draudimas studentams dėstomas kaip atskira tema studijų kurse „Tarptautiniai elgesio su nuteistaisiais standartai“. Šio kurso apimtis: bakalauro studijose – 240 valandų, magistro studijose – 120 valandų.

62. Veikia 1999 metais įsteigtas Kalėjimų departamento prie Teisingumo ministerijos (toliau vadinama – Kalėjimų departamentas) mokymo centras. Tai perspektyvi ir tarptautinius standartus atitinkanti specializuota mokymo įstaiga, į kurią mokytis ir tobulinti kvalifikacijos siunčiami

Kalėjimų departamento ir jam pavaldžių įstaigų pareigūnai, kiti valstybės tarnautojai ir darbuotojai. Išėję privalomą mokymą asmenys, priimami į darbą pataisos įstaigose, duoda rašytinį pasižadėjimą, kad dirbdami su nuteistaisiais laikysis BVK, įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatų.

63. Pagal Kalėjimų departamentui pavaldžių įstaigų nuostatus, patvirtintus teisingumo ministro 2003 m. birželio 4 d. įsakymu Nr. 168, įstaigos administracija privalo rūpintis įstaigos pareigūnų įvadiniu profesiniu ir fiziniu parengimu, darbuotojų kvalifikacijos tobulinimu. Kalėjimų departamentas organizavo Kalėjimų departamento administracinių padalinių ir Kalėjimų departamentui pavaldžių įstaigų vadovams du mokomuosius seminarus kriminalinių bausmių vykdymo ir žmogaus teisių bei pagrindinių laisvių apsaugos klausimais: 2004 m. rugsėjo 15–16 d. (12 akademinių valandų) ir 2004 m. lapkričio 17–18 d. (15 akademinių valandų). Seminaruose dalyvavę Kalėjimų departamentui pavaldžių įstaigų vadovai įpareigoti įgytas žinias perteikti vadovaujamoms įstaigos personalui.

64. Kalėjimų departamento Mokymo centre 2004 metais organizuoti mokomieji seminarai:

64.1. fizinio ir psichologinio kankinimo simptomų atpažinimas – laisvės atėmimo vietų Sveikatos priežiūros tarnybos ir Psichologinės tarnybos specialistams;

64.2. tarptautiniai elgesio su įkalintais asmenimis standartai ir žmogaus teisių užtikrinimas įkalinimo įstaigose. Šiuo klausimu surengti šeši vienos dienos mokomieji seminarai. Apmokyti įkalinimo įstaigų apsaugos ir priežiūros budėtojų pamainų viršininkai ir vidurinės grandies pareigūnai.

65. Kiekvienoje įkalinimo įstaigoje sudaromas personalo tarnybinio mokymo metų planas, kurį tvirtina įstaigos direktorius. Mokymas vyksta nuo spalio 1 d. iki birželio 1 dienos. Mokymo kursas – ne mažiau kaip 32 valandos. Į mokymo programą privalo būti įtrauktos netinkamo elgesio su nuteistaisiais (suimtaisiais) draudimo ir atsakomybės už tokio elgesio apraiškas temos.

Kalėjimų departamentas ir Mokymo centras prie Kalėjimų departamento 2005 metų I pusmetį suorganizavo 54 įvairius seminarus, iš jų 9 skirti bendravimo įgūdžiams lavinti.

66. BVK nustatyta, kad bausmių vykdymas turi būti pagrįstas teisėtumo, nuteistųjų lygybės prieš įstatymus, humanizmo, bausmių vykdymo individualizacijos, teisingumo ir progresyvaus bausmių atlikimo principais.

11 straipsnis

67. Konvencijos 11 straipsnio nuostatas įgyvendina Lietuvos Respublikos nacionaliniai įstatymai: Lietuvos Respublikos kankinimo įstatymas ir naujas BVK.

68. Seimas 2002 m. birželio 27 d. patvirtino BVK, kuris įsigaliojo 2003 m. gegužės 1 d. ir pakeitė iki šios datos galiojusį Pataisos darbų kodeksą. BVK nustato bausmių vykdymo ir atlikimo tvarką, sąlygas ir principus.

69. BVK 7 straipsnyje aiškiau negu iki tol galiojusiame Pataisos darbų kodekse suformuluotas draudimas nuteistuosius kankinti, žiauriai su jais elgtis arba žeminti jų orumą.

70. Įsigaliojus BVK, parengtos ir teisingumo ministro įsakymais patvirtintos naujos Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklės, nauji pataisos įstaigų nuostatai, Kalėjimų departamento direktoriaus įsakymais patvirtinti nauji pataisos įstaigų direktorių pareigybių aprašymai ir Kalėjimų departamento ir jam pavaldžių įstaigų pareigūnų etikos taisyklės. Visuose minėtuose teisės aktuose vienaip ar kitaip nustatytas draudimas laisvės atėmimo vietų personalui atlikti, skatinti ar toleruoti bet kokios formos kankinimus ar kitokius žiaurius ar žeminančius žmogaus orumą veiksmus, baudimą, naudoti fizinį ar psichologinį smurtą.

12 straipsnis

71. Sulaikytų ar suimtų asmenų laikymą šalies policijos komisariatuose reglamentuoja vidaus reikalų ministro 2000 m. vasario 17 d. įsakymu Nr. 88 patvirtinti Policijos komisariatų areštinių veiklos nuostatai. Susijusios su šio Konvencijos straipsnio įgyvendinimu jų nuostatos, pateiktos Įžanginiame pranešime, išliko nepakitusios.

72. Kalėjimų departamento parengtos ir teisingumo ministro ir vidaus reikalų ministro 2005 m. liepos 29 d. įsakymu Nr. 1R-240/1V-246 patvirtintos Konvojavimo taisyklės, kurios įsigaliojo nuo 2005 lapkričio 1 dienos. Šios taisyklės pakeitė vidaus reikalų ministro 1996 m. vasario 13 d. įsakymu Nr. 125 patvirtintą Vidaus reikalų konvojaus statutą. Šiame naujame norminiame dokumente daug dėmesio skiriama kalinamųjų konvojavimo sąlygų gerinimui, saugumo reikalavimų konvojavimo metu, konvojuojamų asmenų teisių ir laisvių užtikrinimui.

73. Konvojavimo taisyklėse konkrečiai ir aiškiai suformuluotas draudimas konvojaus pareigūnams konvojuojamųjų atžvilgiu atlikti bet kokios formos kankinimus ar kitokius žiaurios ar žeminančius žmogaus orumą veiksmus, juos bausti, naudoti prieš juos fizinį ar psichologinį smurtą. Apie konvojuotojo panaudotą bet kokios formos prievartą, lėmusią asmens mirtį arba sužalojimą, nedelsiant informuojamas teritorinės policijos įstaigos budėtojas ir prokuroras.

74. BPK 165 straipsnio 2 dalyje nustatyta pareiga Kalėjimų departamento pareigūnams, areštinių, kardomojo kalinimo ir pataisos įstaigų direktoriams arba jų įgaliotiems pareigūnams atlikti ikiteisminius tyrimus dėl minėtose įstaigose padarytų nusikalstamų veikų.

75. BPK 166 straipsnyje nustatyta, kad ikiteisminis tyrimas pradedamas, jeigu: gaunamas skundas, pareiškimas ar pranešimas apie nusikalstamą veiką; prokuroras ar ikiteisminio tyrimo pareigūnas patys nustato nusikalstamos veikos požymius ir surašo tarnybinį pranešimą.

76. Kiekvieno ikiteisminio tyrimo pradžia užregistruojama nustatyta tvarka. Apie pradėtą ikiteisminį tyrimą pranešama skundą, pareiškimą arba prašymą padavusiam asmeniui.

77. BPK 170 straipsnyje nustatyta, kad prokuroras turi teisę pats atlikti visą ikiteisminį tyrimą ar atskirus ikiteisminio tyrimo veiksmus. Kai ikiteisminį tyrimą ar atskirus jo veiksmus atlieka ikiteisminio tyrimo pareigūnai, prokuroras privalo kontroliuoti, kaip vyksta ikiteisminis tyrimas.

78. Nurodytosios teisės normos užtikrina, kad esant požymių, jog laisvės atėmimo vietose suimtieji (nuteistieji) buvo kankinami ar kitaip žiauriai su jais elgiamasi, toks faktas bus neatidėliotinai ir nešališkai ištirtas kompetetingų pareigūnų.

13 straipsnis

79. BVK išliko analogiškos buvusioms Pataisos darbų kodekse nuostatos dėl nuteistųjų teisės kreiptis į valstybės ir savivaldybių institucijų pareigūnus ir tarnautojus, visuomenines organizacijas ir tarptautines institucijas su pasiūlymais, prašymais (pareiškimais), petijomis ir skundais (11 ir 100 straipsniai). Taip pat kiekvienam nuteistajam garantuojama teisė gauti teisinę pagalbą. Advokatų lankymasis pas nuteistuosius neribojamas.

80. Lietuvos Respublikos kardomojo kalinimo įstatymo 19 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad privaloma nuodugnai patikrinti priimtų į kardomojo kalinimo vietas naujų asmenų sveikatą ir psichiką. Kardomojo kalinimo vietų vidaus tvarkos taisyklių 63 punkte ir Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklių 62 punkte nustatyta, kad atvykusiems į laisvės atėmimo vietą suimtiesiems (nuteistiesiems) patikrinama sveikata, tikrinimo rezultatai įrašomi į asmens sveikatos istoriją.

81. Kardomojo kalinimo vietų vidaus tvarkos taisyklių 267 ir 268 punktuose ir Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklių 262 ir 263 punktuose nustatyta, kad suimtąjį ar nuteistąjį, kuriam padarytas bet koks kūno sužalojimas, apžiūri tardymo izoliatoriaus ar pataisos įstaigos sveikatos priežiūros tarnybos medicinos specialistas ir išrašo pažymėjimą apie sužalojimo pobūdį, nurodo aplinkybes (pagal apžiūrimo asmens pasakojimą), kuriomis padarytas sužalojimas, vietą ir laiką. Medicinos darbuotojas apžiūros rezultatus išsamiai surašo specialiaame žurnale ir apie tai praneša tardymo izoliatoriaus ar pataisos įstaigos direktoriaus pavaduotojui, atsakingam už suimtųjų ir nuteistųjų apsaugą ir priežiūrą, o jeigu jo tuo metu nėra, – vidaus tyrimų tarnybos pareigūnui. Apie suimtajam ar nuteistajam padarytą kūno sužalojimą įstaigos direktorius arba jo pavaduotojas privalo nedelsdamas raštu pranešti teritorinės prokuratūros prokurorui.

82. Kardomojo kalinimo vietų vidaus tvarkos taisyklių 194 punkte ir Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklių 252 punkte nustatyta, kad laisvės atėmimo vietose, kuriose suimtųjų ir nuteistųjų

patekimas į asmens sveikatos priežiūros tarnybas apribotas (suimtieji ir nuteistieji laikomi nuolat rakinamose kamerosose), privaloma užtikrinti suimtųjų ir nuteistųjų registravimą priėmimui pas medicinos specialistą. Registruojama kasdien.

83. Nurodytosios teisės normos garantuoja, kad visi suimtieji ir nuteistieji, kurie vežami ar būdami laisvės atėmimo vietose patirtų smurtą (kitų kankinami) ar kitokį netinkamą elgesį, būtų kuo greičiau apžiūrėti medicinos specialisto, kad patirto smurto (kankinimo) ar kitokio netinkamo elgesio faktas būtų tinkamai užfiksuotas, apie tai informuoti atsakingi laisvės atėmimo vietos pareigūnai ir teritorinės prokuratūros prokuroras, įvykis būtų ištirtas kompetentingų institucijų ir prieš kaltus asmenis būtų imtasi įstatymų nustatytų priemonių.

14 straipsnis

84. Šio straipsnio įgyvendinimą užtikrina Įžanginiame pranešime minėti: Konstitucijos 30 straipsnis, skelbiantis, kad asmeniui padarytos materialinės ir moralinės žalos atlyginimą nustato įstatymas, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau vadinama – Civilinis kodeksas) 6.271 straipsnis, numatantis atsakomybę už žalą, atsiradusią dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, 6.272 straipsnis, numatantis atsakomybę už žalą, atsiradusią dėl ikiteisminio tyrimo pareigūnų, prokuroro, teisėjo ar teismo neteisėtų veiksmų, taip pat Lietuvos Respublikos žalos, atsiradusios dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginimo ir atstovavimo valstybei įstatymas.

85. Pažymėtina, kad 2004 metais dėl neteisminio žalos, atsiradusios dėl valstybės valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginimo į Teisingumo ministeriją kreipėsi 14 asmenų. Patenkinti 4 prašymai (plačiau apie tai – šio pranešimo III skyriaus poskyryje „Kompensacijos aukoms“).

86. BPK 44 straipsnyje numatyta, kad kiekvienas asmuo, kuris buvo nepagrįstai sulaikytas ar suimtas, turi teisę į žalos atlyginimą įstatymų nustatyta tvarka, kiekvienas asmuo, pripažintas nukentėjusiuoju, turi teisę reikalauti, kad būtų nustatytas ir teisingai nubaustas nusikalstamą veiką padaręs asmuo, taip pat gauti dėl nusikalstamos veikos padarytos žalos atlyginimą.

87. BPK 46 straipsnyje numatyta, kad kai baudžiamasis procesas nutraukiamas dėl to, kad nenustatyta nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo požymių, o asmuo buvo suimtas, taip pat kai priimamas išteisinamasis nuosprendis, prokuroras ir teisėjas privalo paaiškinti asmeniui dėl neteisėto sulaikymo, suėmimo ar nuteisimo pažeistų teisių atkūrimo ir žalos atlyginimo tvarką.

88. BPK numato, kad kiekvienas asmuo, kuriam nusikaltimu padaryta žala, gali pateikti ieškinį dėl tokios žalos, įskaitant lėšas, reikalingas ir sveikatai atstatyti, atlyginimo. Pažymėtina, kad prokuroras, palaikantis kaltinimą, privalo pareikšti teisme civilinį ieškinį, jeigu šis nepareikštas, tais atvejais, kai nusikalstama veika padaryta žalos valstybei arba asmeniui, kuris dėl nepilnametystės, ligos, priklausomybės nuo kaltinamojo ar kitų priežasčių negali ginti teisme teisėtų savo interesų.

89. Konvencijos reikalavimas, kad kankinimų aukos mirties atveju turi būti suteikiama teisė gauti kompensaciją jos išlaikytiniui, reglamentuotas Civilinio kodekso 6.284 straipsnyje, kurio tekstas taip pat pateiktas Komitetui.

15 straipsnis

90. BPK 11 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad taikant procesines prievartos priemones ir atliekant šiame kodekse numatytus tyrimo veiksmus draudžiama naudoti smurtą, grasinti, atlikti žmogaus orumą žeminančius ir sveikatai kenkiančius veiksmus. Panaudoti fizinę jėgą leidžiama tik tiek, kiek tai būtina proceso veiksmo atlikimo trukdymams pašalinti. Pažeidžiant šią nuostatą, t.y. kankinimais, žiauriu elgesiu ar kitokiais įstatymų neleidžiamais būdais gauti duomenys negali būti naudojami kaip įrodymai jokioje teisminio nagrinėjimo stadijoje, jais negalima remtis priimant bet kokį sprendimą baudžiamojoje, civilinėje ar administracinėje byloje. Jeigu proceso eigoje paaiškėja, kad įrodymai buvo renkami neleistiniais būdais, tai laikoma baudžiamojo, civilinio ar administracinio proceso įstatymo pažeidimu ir bet koks sprendimas, kurį priimant buvo remiamasi tokiais būdais gautais įrodymais, turi būti panaikintas.

91. Pareigūnai, bandę tokiomis priemonėmis gauti parodymus, traukiami baudžiamojon atsakomybėn už nusikaltimus, numatytus atitinkamuose BK straipsniuose (135, 138, 140, 234 straipsniai).

92. Asmens, kaltinamo kankinimu ar kitokiu neleistinu elgesiu su proceso dalyviais byloje, išgauti iš kitų asmenų parodymai, kurie buvo gauti naudojant kankinimą ar kitokį smurtą, gali būti naudojami kaip įrodymas prieš kaltinamąjį.

16 straipsnis

93. Jokių pasikeitimų po įžanginio pranešimo pateikimo nebuvo.

II. STATISTINĖ INFORMACIJA

Statistikos duomenys apie skundus dėl ikiteisminio tyrimo pareigūnų veiksmų

94. 2003 metais 256 policijos pareigūnams pradėti ikiteisminiai tyrimai pagal 289 nusikalstamas veikas, o 2004 metais – 293 policijos pareigūnams pagal 313 nusikalstamų veikų. Tačiau vien pagal šiuos skaičius negalima teigti, kad 2004 metais policijos pareigūnų nusikalstamumo būklė pablogėjo, nes vienais ar kitais metais gali skirtis ir ikiteisminių tyrimų, nutrauktų pripažinus, kad nepadaryta veika, turinti nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo požymių, skaičius. Be to, analizuojant duomenis apie pradėtus ikiteisminius tyrimus, aiškiai matyti, kad pradėtų ikiteisminių tyrimų gausėjo dėl teisinės bazės pokyčių, t.y. iki 2003 m. gegužės 1 d. (iki naujųjų BK ir BPK įsigaliojimo vidutiniškai per mėnesį buvo pradėdama tik po 7 ikiteisminius tyrimus, o po minėtų teisės aktų įsigaliojimo – po 28,5). 2004 metais vidutiniškai per mėnesį buvo pradėdama po 24,4 ikiteisminio tyrimo.

95. Iš visų 2003 metais pradėtų ikiteisminių tyrimų dėl policijos pareigūnų veiksmų 154 ikiteisminiai tyrimai pradėti pagal BK 228 straipsnio 1 dalį „Piktnaudžiavimas“ ir 17 – pagal šio straipsnio antrąją dalį, kai piktnaudžiaujama tarnybine padėtimi arba viršijami įgaliojimai, siekiant turtinės ar kitokios asmeninės naudos. 2004 metais 171 policijos pareigūnui ikiteisminiai tyrimai pradėti pagal BK 228 straipsnio 1 dalį ir 7 – pagal BK 228 straipsnio 2 dalį.

96. Policijos įstaigų 2005 m. sausio 1 d. pateiktais duomenimis, iš 154 pradėtų 2003 metais ikiteisminių tyrimų pagal BK 228 straipsnio 1 dalį 132 (86 procentai) ikiteisminiai tyrimai nutraukti pripažinus, kad nepadaryta veika, turinti nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo požymių, 3 (2 procentai) policijos pareigūnai nuteisti. Iš 17 pradėtų 2003 metais ikiteisminių tyrimų pagal BK 228 straipsnio 2 dalį 4 (24 procentai) ikiteisminiai tyrimai nutraukti pripažinus, kad nepadaryta veika, turinti nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo požymių, vienas (6 procentai) policijos pareigūnas nuteistas, tačiau iki 2005 m. sausio 1 d. teismo nuosprendis dar nebuvo įsiteisėjęs, ir 2 (12 procentų) policijos pareigūnai nuteisti įsiteisėjusiais teismo nuosprendžiais.

97. Iš 2004 metais pradėto 171 ikiteisminio tyrimo pagal BK 228 straipsnio 1 dalį iki 2005 m. sausio 1 d. 122 (71 procentas) ikiteisminiai tyrimai nutraukti pripažinus, kad nepadaryta veika, turinti nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo požymių, ir viename (1 procentas) ikiteisminiame tyrime policijos pareigūnui pareikštas įtarimas. Iš 7 pradėtų 2004 metais ikiteisminių tyrimų pagal BK 228 straipsnio 2 dalį 3 (42 procentai) ikiteisminiai tyrimai nutraukti pripažinus, kad nepadaryta veika, turinti nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo požymių, ir 2 (29 procentai) ikiteisminiuose tyrimuose policijos pareigūnams pareikšti įtarimai.

98. Dėl komiteto prašomos informacijos apie aukoms paskirtas kompensacijas, pranešame, kad tokių kompensacijų skirta nebuvo.

Statistikos duomenys apie skundus dėl įkalinimo įstaigų pareigūnų veiksmų

99. Dėl įkalinimo įstaigų personalo netinkamo elgesio 2003 metais Kalėjimų departamente gauta 70 skundų. 2004 metais gauti 56 skundai. Kiekvienu atveju atliekamas tarnybinis tyrimas, o nustačius nusikaltimo požymius – pradedamas ikiteisminis tyrimas.

100. 2003 metais pradėti 3 ikiteisminiai tyrimai, iš jų 2 nutraukti nenustačius nusikaltimo požymių. Vienas tyrimas dėl galimai neteisėto specialiųjų priemonių panaudojimo prieš suimtąjį Vilniaus Lukiškių tardymo izoliatoriuje-kalėjime dar vyksta. Tyrimą atlieka Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra.

101. 2004 metais pradėti 3 ikiteisminiai tyrimai, kurie nutraukti nenustačius nusikaltimo požymių.

102. Pagal 2003 metais gautus nuteistųjų (suimtųjų) skundus drausminės ir (ar) baudžiamosios sankcijos už netinkamą elgesį įkalinimo įstaigų personalui taikytos nebuvo, nenustačius jų veiksmuose kaltės. Kaip minėta, vienas ikiteisminis tyrimas dar vyksta.

103. Pagal 2004 metais gautus nuteistųjų (suimtųjų) skundus 4 įkalinimo įstaigų pareigūnams skirtos drausminės nuobaudos: vienam pareigūnui skirtas papeikimas, dviem pareigūnams – griežtas papeikimas, vienas pareigūnas atleistas iš tarnybos.

III. ATSAKYMAI Į KOMITETO PATEIKTUS KLAUSIMUS IR REKOMENDACIJAS

Kankinimų apibrėžimo ir atskiros nusikaltimo dėl kankinimo nebuvimas

104. BK nenumatyta speciali kankinimo nusikaltimo sudėtis, kadangi kankinimas labiau apibūdina veikos padarymo būdą, o ne pačią veiką ar jos padarinius, tačiau asmuo už kankinimo veiksmus gali būti patrauktas baudžiamojon atsakomybėn pagal kitus BK straipsnius, nes kankinimo veiksmų atlikimas reiškia tam tikro nusikaltimo padarymą. Atsižvelgiant į nusikalstamus padarinius, veika gali būti kvalifikuota kaip nužudymas, sunkus sveikatos sutrikdymas, nesunkus sveikatos sutrikdymas, fizinio skausmo sukėlimas ar nežymus sveikatos sutrikdymas. Išvardytų nusikaltimų padarymas kankinant ar kitaip itin žiauriai pripažįstamas kvalifikuota nusikaltimo sudėtimi. O jeigu darant kitus nusikaltimus, nukentėjęs asmuo kankinamas arba tyčiojamas iš jo, tai laikoma atsakomybę sunkinančia aplinkybe.

105. Kankinimo ar kitokio itin žiauraus nusikaltimo padarymo būdo požymiai aptarti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2004 m. birželio 18 d. nutarime Nr. 46 „Dėl teismų praktikos nusikaltimų žmogaus gyvybei bylose“. Šiame nutarime kankinimas apibrėžiamas kaip tam tikrą laiką trunkantys veiksmai, sukeliantys dideles fizines, dvasines kančias nukentėjusiajam tiesioginiu poveikiu į jo kūną arba sudarantys sąlygas kilti tokioms kančioms (dėl skausmo, alkio, troškulio, šalčio, karščio, verčiant atlikti nukentėjusįjį žeminančius veiksmus ir panašiai). Nužudymas kitaip itin žiauriai yra tada, kai gyvybė atimama itin skausmingu būdu (pavyzdžiui, nuodijant skausmingai veikiančiais nuodais, deginant, užkasant, numetant iš didelio aukščio ir panašiai) arba padarant nukentėjusiajam daug kūno sužalojimų. Šiuo atveju neturi reikšmės, kiek laiko nukentėjusysis po panaudoto smurto iki mirties jautė kūno sužalojimų sukeltą skausmą. Nužudymas itin žiauriai gali būti pripažintas ir tada, kai prieš atimant gyvybę ar jos atėmimo metu iš nukentėjusiojo buvo tyčiojamas (jis verčiamas pats save žaloti ir panašiai) arba kai kaltininkas tyčia trukdo suteikti pagalbą jo sužalotam nukentėjusiajam, arba kai nužudoma suardant žmogaus kūno anatominį vientisumą (pavyzdžiui, nukertama galva ir panašiai), arba kai nukentėjusysis nužudomas jo artimųjų akivaizdoje, taip sukeliant jiems dideles dvasines kančias. Konvencijos 1 straipsnyje apibrėžta kankinimų sąvoka atsispindi ir kituose BK straipsniuose (žr. I skyriuje pateiktą Konvencijos 4 straipsnio įgyvendinimo aprašymą).

Teisė į susitikimą su advokatu, nepriklausomu gydytoju ar šeimos nariu

106. Konstitucijos 31 straipsnis nustato, kad asmeniui, kuris įtariamas padaręs nusikaltimą, ir kaltinamajam nuo jų sulaikymo arba pirmosios apklausos momento garantuojama teisė į gynybą, taip pat ir turėti advokatą. Atitinkamai BPK 21 straipsnio 4 dalis nustato, kad asmuo turi teisę turėti

gynėją nuo sulaikymo ar pirmosios apklausos momento. Ta pati taisyklė taikoma ir nepilnamečiams asmenims. Jeigu policijos pareigūnai apklausia asmenis nedalyvaujant advokatui, tokie veiksmai gali būti skundžiami BPK 64 straipsnio nustatyta tvarka. BPK 48 straipsnio 4 dalis užtikrina gynėjo teisę dalyvauti visuose veiksmuose, kurie atliekami su įtariamuoju. Pagal Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 272 straipsnį administracinė atsakomybė traukiamas asmuo taip pat turi teisę naudotis advokato ar kito įgalioto atstovo pagalba. Atsižvelgiant į teisinį reglamentavimą, asmenims, uždarytiems areštinėse ar pristatytiems į policijos įstaigas, teisės aktų nustatyta tvarka suteikiama teisė į gynybą nuo sulaikymo momento.

107. Sveikatos apsaugos ministro 2004 m. sausio 19 d. įsakymu Nr. V-8 patvirtinta Lietuvos medicinos norma MN 129:2004 „Teritorinės policijos įstaigos areštinės medicinos punktas (kabinetas)“, kuri reglamentuoja teritorinės policijos įstaigos areštinės medicinos punkto veiklos tikslus, funkcijas, darbuotojų pareigas, teises, atsakomybę, bendravimą, nustato reikalavimus įrangai. Sulaikyti asmenys bendruomenės slaugytojo apžiūrimi, jeigu jie to pageidauja patys, ir nepaisant jų pageidavimo, jeigu tokių asmenų sveikatos būklė kelia pavojų kitų asmenų sveikatai.

108. Minėtomis rekomendacijomis numatoma vadovautis ir rengiant teisės aktų, reglamentuojančių teritorinių policijos įstaigų areštinių veiklą, pakeitimus, nustatant tvarką ir kontrolės mechanizmą, įpareigojantį pareigūnus, prieš uždarant asmenis į areštinę, fiksuoti vizualiai matomus jų sumušimus, nubrozdinimus ir kitus požymius, o vėliau minėtą informaciją nustatytą tvarka tirti arba siųsti atitinkamoms institucijoms.

109. Pažymėtina, kad medicinos apžiūros rezultatai ir atitinkami sulaikytojo asmens pareiškimai bei gydytojo išvados oficialiai registruojami medicinos personalo.

110. BPK 140 straipsnio 4 dalis nustato, kad apie sulaikymą nedelsiant pranešama BPK nustatyta tvarka vienam iš sulaikytojo šeimos narių ar artimųjų giminaičių.

Sulaikytų asmenų skundai

111. Vadovaujantis BPK 62 straipsniu, sulaikytieji turi galimybę nekliudomi pateikti prokurorui skundus dėl policijos pareigūnų nusikalstamų veiksmų sulaikytųjų atžvilgiu. Tokie skundai nagrinėjami vadovaujantis BPK nuostatomis. Prokurorai nagrinėja visus suimtųjų skundus, jeigu juose nurodomi nusikalstamos veikos požymiai, neatsižvelgdami į areštinių pareigūnų veiksmų pobūdį (t.y. neatsižvelgdami į tai, ar šie veiksmai smurtiniai, ar nesmurtiniai). Tačiau skunde turi būti nurodyti konkrečios nusikalstamos veikos požymiai, nes esant drausminės veikos požymiams skundas turi būti perduodamas pagal kompetenciją nagrinėti Policijos departamento ar teritorinių policijos komisariatų vadovybei.

Vidaus reikalų ministro 2000 m. vasario 17 d. įsakymu Nr. 88 patvirtintų Policijos komisariatų areštinių veiklos nuostatų 31.5 punktas numato areštinėje laikomų asmenų teisę susirašinėti, kreiptis su pasiūlymais, prašymais (pareiškimais) ir skundais į valstybės institucijas, visuomenines organizacijas ir pareigūnus. Prokurorai, tirdami konkrečius asmenų skundus, turi teisę kontroliuoti areštinių administracinę veiklą pagal prokuratūros kompetenciją. Remdamiesi generalinio prokuroro 2001 m. birželio 8 d. įsakymu Nr. 96 „Dėl prokurorinės kontrolės užtikrinant sulaikytų ir suimtų asmenų apsaugą nuo kankinimo ir kitokio žiauraus, nežmoniško ar žeminančio elgesio arba baudimo“, apygardų ir apylinkių prokuratūrų vyriausieji prokurorai privalo užtikrinti, kad prokurorai, gavę informacijos apie kiekvieną sulaikyto ir suimto asmens kankinimo ir kitokio žiauraus, nežmoniško ar žeminančio elgesio su juo arba jo baudimo atvejį, inicijuotų patikrinimą policijos areštinėje ir nustatę nusikalstamos veikos požymius tuoj pat pradėtų ikiteisminį tyrimą.

112. Jeigu pagal sulaikytojo ar suimtojo skundą dėl policijos pareigūnų nusikalstamų veikų sulaikytojo ar suimtojo atžvilgiu pradedamas ikiteisminis tyrimas, vykdomi BPK reikalavimai ikiteisminį tyrimą atlikti kuo trumpiausiu laiku ir išsamiai atskleisti nusikalstamą veiką. Reikalavimas išsamiai atskleisti nusikalstamą veiką reiškia, kad ikiteisminio tyrimo metu turi būti surinkti visi galimi duomenys apie nusikalstamą veiką, kuriuos galima gauti atliekant BPK nurodytus tyrimo veiksmus: asmenų apklausą, medicininį tyrimą užfiksuojant sužalojimus, dokumentų ir daiktų paėmimą, apžiūrą bei tyrimą, ekspertizę ir panašiai.

Užsieniečių išsiuntimo procedūra ir laikymo sąlygos

113. Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ numato užsieniečių išsiuntimo iš Lietuvos Respublikos pagrindus. Vadovaujantis šiuo įstatymu, užsienietis neišsiunčiamas iš Lietuvos Respublikos arba negrąžinamas į valstybę, jeigu yra rimtas pagrindas manyti, kad joje užsienietis bus kankinamas, su juo bus žiauriai, nežmonišškai elgiamasi arba žeminamas jo orumas ar jis bus tokiu būdu baudžiamas. Šios nuostatos netaikomos užsieniečiui, kuris dėl svarbių priežasčių kelia pavojų Lietuvos Respublikos saugumui arba įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu nuteistas už sunkų arba labai sunkų nusikaltimą ir kelia pavojų visuomenei (plačiau apie išsiuntimo tvarką – I skyriuje pateiktame Konvencijos 3 straipsnio įgyvendinimo aprašyme).

114. Šiuo metu Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Vidaus reikalų ministerijos turi laikinojo asmenų sulaikymo patalpas didžiumoje tarptautinių sausumos pasienio kontrolės punktų prie išorinės Europos Sąjungos sienos. Šios patalpos skirtos sulaikytiems asmenims laikyti laikinai, iki 3 valandų, kol bus priimtas sprendimas dėl jų tolesnio uždarymo į policijos areštinę ar grąžinimo į kaimyninę valstybę. Asmenims, laikomiems šiose patalpose, užtikrinama galimybė pasinaudoti būtinomis higienos priemonėmis (tualetas, vanduo ir dušas). Asmenys, sulaikyti už supaprastinto Rusijos tranzito pažeidimą, geležinkelio pasienio kontrolės punktuose maitinami, jeigu jų grąžinimas užtrunka ilgiau kaip 6 valandas. Tokiems asmenims nuperkami ir traukinio bilietai, jeigu tai būtina. Laikinojo sulaikymo patalpų kol kas nėra oro ir jūrų uostų pasienio kontrolės punktuose, todėl sulaikyti asmenys, iki priimamas sprendimas dėl jų, laikomi patalpose, kuriose dirba ir pareigūnai. Esant sprendimui tokius asmenis sulaikyti, jie uždaromi į teritorinės policijos areštines. Šiuo metu rekonstruojamas vienas sausumos pasienio kontrolės punktas (Lavoriškių), numatoma rekonstruoti Vilniaus oro uosto pasienio kontrolės punktą, bus statoma Klaipėdos valstybinio jūrų uosto užkarda, juose bus įrengtos trumpalaikio sulaikymo patalpos. Vilniaus oro uosto pasienio kontrolės punkto ir Klaipėdos valstybinio jūrų uosto užkardoje bus įrengtos specialios (laisvesnio elgesio, su buityje naudojamais baldais ir pirminio maisto paruošimo įranga) patalpos laikinai sulaikytiems tėvams su vaikais. Mažuose pasienio kontrolės punktuose (dvišaliuose) sulaikytų asmenų laikymo patalpų nėra, todėl sulaikytieji laikomi patalpose, kuriose dirba ir pareigūnai. Esant sprendimui tokius asmenis sulaikyti, jie uždaromi į teritorinės policijos areštines.

Skundų dėl policijos pareigūnų pažeidimų nepriklausomas tyrimas

115. Vadovaujantis BPK, sulaikytieji turi galimybę nekliudomi pateikti prokurorui skundus dėl policijos pareigūnų nusikalstamų veiksmų sulaikytųjų atžvilgiu. Tokie skundai nagrinėjami vadovaujantis BPK, o juos nagrinėjantys prokurorai nesusiję su policijos pareigūnais, kurie įtariami, kad nusikalstamai elgėsi su suimtaisiais.

116. Prokurorai nagrinėja visus suimtųjų skundus, jeigu juose nurodomi nusikalstamos veikos požymiai, neatsižvelgdami į policijos pareigūnų veiksmų pobūdį (t. y. neatsižvelgdami į tai, ar šie veiksmai smurtiniai, ar nesmurtiniai). Be to, pagal BPK 44 straipsnį visus prokuroro veiksmus ir sprendimus sulaikytasis ar suimtasis gali skųsti teismui.

Valstybės garantuojama teisinė pagalba

117. Seimas 2005 m. sausio 20 d. priėmė Lietuvos Respublikos valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo pakeitimo įstatymą ir Lietuvos Respublikos valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo pakeitimo įstatymo įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymą, kuris įsigaliojo nuo 2005 m. liepos 1 dienos.

118. Įstatymu siekiama tobulinti esamą valstybės garantuojamos teisinės pagalbos sistemą, siekiant geriau vykdyti valstybės išipareigojimus garantuoti teisinės pagalbos teikimą, taip pat užtikrinti su šiuo klausimu susijusių Europos Sąjungos teisės aktų taikymą. Taigi įstatyme įtvirtinta nemažai šios srities pokyčių – supaprastintas asmens tinkamumo gauti valstybės garantuojamą

teisinę pagalbą nustatymas; praplėstas asmenų, galėsiančių šią pagalbą gauti, ratas; nustatyta institucijų, administruojančių valstybės garantuojamą teisinę pagalbą, kompetencija; steigiamos naujos valstybės garantuojamos teisinės pagalbos valdymo institucijos – valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybos, taip pat keičiama advokatų atrinkimo procedūra, jų paskyrimo tvarka, jiems mokamų užmokesčių už suteiktą teisinę pagalbą dydžiai ir jų mokėjimo tvarka. Visa tai turėtų užtikrinti geresnės kokybės paslaugų teikimą.

119. Valstybės garantuojama teisinė pagalba gali būti dvejopa. Pirminė teisinė pagalba – tai teikiama teisinė informacija, konsultacijos ir dokumentų, skirtų valstybės ir savivaldybės institucijoms, rengimas. Pažymėtina, kad ši teisinė pagalba apima patarimus, kaip ginčą spręsti neteismine tvarka, veiksmus, siekiant taikaus ginčų sprendimo, ir taikos sutarties rengimą. Pirminę teisinę pagalbą teikia ir savivaldybių vykdomosios institucijos. Iš esmės pirminė teisinė pagalba susijusi su taikiu ginčo sprendimu, todėl šios pakopos dažnai visiškai nebūna, o pagrindinė – antrinė teisinė pagalba.

120. Antrinė teisinė pagalba – dokumentų rengimas, gynyba ir atstovavimas bylose, įskaitant vykdymo procesą, atstovavimas išankstinio ginčo sprendimo ne teisme atveju, jeigu tokią tvarką nustato įstatymai ar teismo sprendimas. Ši teisinė pagalba taip pat apima bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.

121. Naujasis įstatymas numato ir tam tikras pareigas advokatams, jų veiklos kontrolę:

121.1. Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybų su advokatais sudaromose sutartyse turi būti nustatyta advokatų pareiga teikti antrinę teisinę pagalbą, šios pareigos atlikimo sąlygos ir tvarka, tarnybos teisė nutraukti sutartį, jeigu advokatas neteikia ar netinkamai teikia antrinę teisinę pagalbą, ir kitos sąlygos (9 straipsnio 3 dalies 3 punktas).

121.2. Lietuvos advokatūra pagal antrinės teisinės pagalbos kokybės vertinimo taisyklės tikrina antrinę teisinę pagalbą teikiančių advokatų veiklos kokybę (10 straipsnio 3 punktas).

121.3. Antrinę teisinę pagalbą teikiantis advokatas gali būti pakeistas pareiškėjo arba paties advokato motyvuotu rašytiniu prašymu, jeigu nustatomas interesų konfliktas arba kitos aplinkybės, dėl kurių antrinę teisinę pagalbą teikiantis advokatas negali teikti teisinės pagalbos konkrečioje byloje (18 straipsnio 6 punktas).

121.4. Antrinę teisinę pagalbą teikiantis advokatas privalo nedelsdamas pranešti tarnybai arba ikiteisminio tyrimo pareigūnui, prokurorui ar teismui (kai būtiną gynėjo dalyvavimą nustato BPK 51 straipsnis) apie paaiškėjusias atitinkamas aplinkybes, kurios yra pagrindas spręsti klausimą dėl antrinės teisinės pagalbos nutraukimo. Šios pareigos neatlikusiam advokatui gali būti mažinamas arba neišmokamas užmokestis už antrinės teisinės pagalbos teikimą, ir toks advokatas privalo atlyginti dėl šioje dalyje nurodytos pareigos neatlikimo arba netinkamo atlikimo atsiradusius nuostolius (23 straipsnio 2 dalis).

122. Lietuvos Respublikos valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo pakeitimo įstatymas išsamiai reglamentuoja antrinės teisinės pagalbos teikimo ypatumus baudžiamosiose bylose ir antrinės teisinės pagalbos teikimą, kai gynėjo prašo įtariamasis, kaltinamasis ar nuteistasis (21 ir 22 straipsniai).

123. Pagal Lietuvos Respublikos valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo pakeitimo įstatymo 17 straipsnio 2 dalį valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybos sudaro atskiras sutartis – su advokatais, kurie nuolat teikia antrinę teisinę pagalbą tik asmenims, turintiems teisę ją gauti, ir advokatais, kurie prireikus teikia antrinę teisinę pagalbą. Šio įstatymo 17 straipsnio 5 dalis numato, kad advokatų užmokesčio už antrinės teisinės pagalbos teikimą dydis turi būti nustatytas taip, kad skatintų ginčus spręsti taikiai ir kad efektyviai bei ekonomiškai būtų naudojamos Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšos, skirtos valstybės garantuojamai teisei pagalbai. Advokatams, kurie nuolat teiks antrinę teisinę pagalbą, mokamas užmokestis yra pastovus ir nepriklauso nuo suteiktos antrinės teisinės pagalbos kiekio; advokatams, kurie prireikus teiks antrinę teisinę pagalbą, už antrinės teisinės pagalbos teikimą mokamas nustatytojo dydžio užmokestis už kiekvieną bylą, atsižvelgiant į bylos sudėtingumą (bylos kategoriją, nagrinėjimo stadiją ir panašiai).

124. Įgyvendinant pirmiau išdėstytas nuostatas, priimtas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. sausio 22 d. nutarimas Nr. 69 „Dėl Advokatams už antrinės teisinės pagalbos teikimą ir koordinavimą mokamo užmokesčio dydžių ir mokėjimo taisyklių patvirtinimo“; teisingumo ministro 2005 m. balandžio 27 d. įsakymu Nr. 1R-1233 patvirtintos Antrinės teisinės pagalbos teikimo pavyzdinės sutartys, o 2005 m. balandžio 15 d. įsakymu Nr. 1R-114 patvirtinti Advokatų, teikiančių antrinę teisinę pagalbą, konkurso nuostatai.

Kompensacijos aukoms

125. 2002 m. gegužės 21 d. Lietuvos Respublikos žalos, atsiradusios dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginimo ir atstovavimo valstybei įstatymas nustato žalos, atsiradusios dėl neteisėto procesinių prievartos priemonių pritaikymo, atlyginimą ne teismo tvarka, Europos žmogaus teisių teismo ir Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komiteto, kitų tarptautinių institucijų, kurių jurisdikciją ar kompetenciją spręsti klausimus dėl Lietuvos Respublikos jurisdikcijai priklausančių asmenų teisių pažeidimų yra pripažinusi Lietuvos Respublika, sprendimų vykdymą.

126. Teisė kreiptis dėl žalos, atsiradusios dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginimo neteismine tvarka suteikiama asmeniui ne vėliau nei per 3 metus nuo tada, kai jis sužinojo arba turėjo sužinoti apie nuteisimo, kardomojo kalinimo (suėmimo), sulaikymo, procesinės prievartos priemonių pritaikymo ar administracinės nuobaudos – arešto – skyrimo neteisėtumo nustatymą įstatymų nustatyta tvarka. Teismo tvarka atlyginamos žalos dydžio nustatymą reglamentuoja Civilinis kodeksas, o neteismine tvarka – Lietuvos Respublikos žalos, atsiradusios dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginimo ir atstovavimo valstybei įstatymas. Ne teismo tvarka atlyginamos žalos dydis yra: turtinės žalos – ne daugiau kaip 10000 litų, neturtinės žalos – ne daugiau kaip 5000 litų.

127. Asignavimų žalai, atsiradusiai dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginti valdytojas yra Teisingumo ministerija. Iš šių asignavimų Teisingumo ministerija vykdo teismo sprendimus dėl žalos, atsiradusios dėl ikiteisminio tyrimo pareigūno (kvotėjo, tardytojo), prokuroro, teisėjo ar teismo arba kitų valstybės valdžios institucijų neteisėtų veiksmų (aktų), atlyginimo, taip pat Europos žmogaus teisių teismo sprendimus ir taikius šalių susitarimus, kuriems preliminarai pritaria Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Dviejose bylose prieš Lietuvą (t. y. Valašino ir Karalevičiaus) Europos žmogaus teisių teismas nustatė Konvencijos 3 straipsnio „Kankinimo uždraudimas“ pažeidimą atitinkamai dėl žmogaus orumą žeminančios asmens apžiūros ir kalinimo sąlygų. Valašinui buvo atlyginta neturtinė žala – 1765 eurų (6000 litų) ir 498 eurų (1693,87 lito) bylinėjimosi išlaidos, o Karalevičiui – neturtinė žala – 12000 eurų ir 1000 eurų bylinėjimosi išlaidos.

128. 2005 m. birželio 30 d. priimtas Lietuvos Respublikos smurtiniais nusikaltimais padarytos žalos kompensavimo įstatymas. Šio įstatymo tikslas – ginti nuo smurtinių nusikaltimų nukentėjusių asmenų teises ir teisėtus interesus, nustatant atvejus ir tvarką, kai valstybė kompensuoja smurtiniais nusikaltimais padarytą turtinę ir (ar) neturtinę žalą. Pagal šį įstatymą teisę į smurtiniais nusikaltimais padarytos turtinės ir (ar) neturtinės žalos kompensavimą turėtų nukentėję asmenys ir nukentėjusių asmenų, kurių gyvybė buvo atimta smurtiniais nusikaltimais, sutuoktinis, nepilnamečiai vaikai ir kiti išlaikytiniai, o jeigu jų nėra, – vaikai ir tėvai. Pagal šį įstatymą įsteigtas Nukentėjusių nuo nusikaltimų asmenų fondas, iš kurio lėšų bus kompensuojama minėta žala. Numatyta ir galimybė iš šio fondo lėšų fondo administratoriaus sprendimu smurtiniu nusikaltimu padarytą turtinę žalą kompensuoti avansu.

129. Kartu atkreiptinas dėmesys į tai, kad rengiamasi ratifikuoti 1983 metų Europos konvenciją dėl kompensacijos smurtinių nusikaltimų aukoms, kuri taip pat numato pareigą valstybėms kompensuoti tyčiais smurtiniais nusikaltimais padarytą žalą.

Sulaikytųjų asmenų laikymo sąlygos

130. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. sausio 29 d. nutarimu Nr. 141 patvirtinta Areštinių renovavimo ir asmenų laikymo sąlygų gerinimo 2003–2007 metų programa. Ši programa parengta vadovaujantis: 1950 metų Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija ir jos papildomais protokolais, 1984 metų Jungtinių Tautų konvencija prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir baudimą, Europos Komiteto prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir baudimą rekomendacijomis ir Europos kalinimo įstaigų taisyklėmis, priimtomis Europos Tarybos Ministrų Komiteto 1987 m. vasario 12 d. (rekomendacija Nr. R (87) 3). Įgyvendinant šią programą, numatyta įrengti naujas areštines, rekonstruoti ir kapitališkai suremontuoti policijos įstaigose esančias areštines, įgyvendinti tarptautinių teisės aktų ir tarptautinių organizacijų teikiamas rekomendacijas, tačiau šios programos įgyvendinimas tiesiogiai priklauso nuo valstybės finansinių galimybių.

131. Areštinių renovavimo ir asmenų laikymo sąlygų gerinimo 2003–2007 metų programai įgyvendinti 2004 metais skirta 2 mln. litų. Panaudojus šias lėšas, rekonstruotos ir įrengtos Klaipėdos ir Panevėžio miestų vyriausiųjų policijos komisariatų areštinės, parengti naujų Kauno miesto vyriausiojo policijos komisariato ir Druskininkų policijos komisariato areštinių statybos projektai. Šiai programai įgyvendinti 2005 metais skirta 1 mln. litų. Šios lėšos bus panaudotos naujai Kauno miesto vyriausiojo policijos komisariato areštinei statyti.

132. Būtina pažymėti, kad dalis areštinių renovuojama pagal atskirus investicijų projektus. Šiuo metu projektuojamos Telšių rajono policijos komisariato ir Elektrėnų policijos komisariato areštinės.

Informacija apie smurtą prieš šauktinius

133. 2003 metais-2005 metų I pusmetį nustatyta 18 atvejų, kai keltos bylos dėl šauktinių terorizavimo. Iš jų į teismą perduotos 6 bylos, o 5 bylose ikiteisminis tyrimas dar vyksta.

Veikos kvalifikavimas pagal BK	2003 metai	2004 metai	2005 metai (iki birželio)
1. BK 320 straipsnis (kario terorizavimas)	5	7	4*
Ikiteisminio tyrimo medžiaga perduota į teismą	1	4	
Ikiteisminis tyrimas nutrauktas	4	3	
2. BK 319 straipsnis (smurto veiksmai prieš pavaldinį)	1		1*
Ikiteisminio tyrimo medžiaga perduota į teismą	1		
Ikiteisminis tyrimas nutrauktas			

*ikiteisminis tyrimas tęsiamas.

Lietuvos Respublikos jungtinio antrojo ir
trečiojo periodinio pranešimo pagal 1984 metų
Jungtinių Tautų konvenciją prieš kankinimą ir
kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį
ir baudimą
1 priedas

**VALSTYBĖS SIENOS APSAUGOS TARNYBA PRIE VIDAUS REIKALŲ MINISTERIJOS, SIENOS APSAUGOS VALDYBA
INFORMACINĖ SISTEMA „SIENA“**

**GRAŽINTI IŠ UŽSIENIO ASMENYS
(2003 m. sausio 1 d.–2003 m. gruodžio 31 d.)**

Rodikliai	Iš viso	Pasienyje su					Oro uostai	Kiti padaliniai*
		Baltarusija	Lenkija	Rusija	pajūriu	Latvija		
Gražinti iš užsienio asmenys:	5210	86	71	24	332	134	4563	0
atvyko legaliai, bet buvimas tapo nelegalus dėl kitų priežasčių	2020	8	2	0	40	33	1937	0
neįleisti	1001	5	2	1	74	9	910	0
nenustatytos grąžinimo priežastys	224	0	4	1	6	8	205	0
nelegalus darbas	1160	6	0	0	52	6	1096	0
neturi pragyvenimo lėšų	206	0	0	0	113	0	93	0
padarė nusikaltimą ar teisės pažeidimą	329	1	0	1	43	3	281	0
pateikė suklastotą kelionės dokumentą	41	0	13	1	3	7	17	0
pateikė svetimą kelionės dokumentą	34	0	3	0	0	7	24	0
sieną kirtu nenustatytoje vietoje	195	66	47	20	1	61	0	0
Pagal pilietybę (iš viso)	5210	86	71	24	332	134	4563	0
Baltarusijos	5	0	0	0	0	1	4	0
Be pilietybės	3	0	1	0	0	0	2	0
Belgijos	1	0	0	0	0	0	1	0
Didžiosios Britanijos	1	0	0	0	0	0	1	0

* Valstybės sienos apsaugos tarnyba, Ignalinos atominės elektrinės apsaugos rinktinė, Visagino pasieniečių mokykla, Užsieniečių registravimo centras.
Duomenys pagal paros įvykių suvestines.

Gruzijos	1	0	0	0	0	0	1	0
Indijos	18	2	16	0	0	0	0	0
Irano	1	0	0	0	0	1	0	0
Izraelio	7	0	7	0	0	0	0	0
Kazachstano	2	0	0	0	2	0	0	0
Latvijos	10	0	4	0	6	0	0	0
Libano	3	0	0	0	0	0	3	0
Lietuvos	5087	84	25	20	322	123	4513	0
Moldovos	8	0	0	0	0	3	5	0
Nežinoma	3	0	3	0	0	0	0	0
Pakistano	3	0	2	0	1	0	0	0
Pietų Afrikos	1	0	0	0	0	0	1	0
Rusijos	26	0	8	0	0	0	18	0
Turkijos	3	0	0	1	0	0	2	0
Ukrainos	19	0	0	1	1	5	12	0
Vietnamo	5	0	5	0	0	0	0	0
Vokietijos	3	0	0	2	0	1	0	0

Lietuvos Respublikos jungtinio antrojo ir trečiojo periodinio pranešimo pagal 1984 metų

Jungtinių Tautų konvenciją prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir
 baudimą
 2 priedas

**VALSTYBĖS SIENOS APSAUGOS TARNYBA PRIE VIDAUS REIKALŲ MINISTERIJOS, SIENOS APSAUGOS VALDYBA
 INFORMACINĖ SISTEMA „SIENA“**

**VALSTYBĖS, IŠ KURIŲ GRAŽINTI ASMENYS
 (2003 m. sausio 1 d.–2003 m. gruodžio 31 d.)**

Rodikliai	Iš viso	Pasiestyje su					Oro uostai	Kiti padaliniai*
		Baltarusija	Lenkija	Rusija	pajūriu	Latvija		
Iš viso	5210	86	71	24	332	134	4563	0
Airija	169	0	0	0	0	0	169	0
Australija	1	0	0	0	0	0	1	0
Austrija	56	0	0	0	0	0	56	0
Baltarusija	75	74	0	1	0	0	0	0
Belgija	151	0	0	0	0	0	151	0
Bulgarija	3	0	0	0	0	0	3	0
Čekija	34	0	0	0	0	0	34	0
Danija	138	0	0	0	26	0	112	0
Didžioji Britanija	2051	6	0	0	0	0	2045	0
Graikija	28	0	0	0	0	0	28	0
Islandija	2	0	0	0	0	0	2	0
Ispanija	192	0	0	0	1	0	191	0
Italija	90	0	0	0	0	0	90	0
Izraelis	49	0	0	0	0	0	49	0
Japonija	29	0	0	0	0	0	29	0
JAV	58	2	0	0	0	0	56	0
Jungtiniai Arabų Emyratai	1	0	0	0	0	0	1	0

* Valstybės sienos apsaugos tarnyba, Ignalinos atominės elektrinės apsaugos rinktinė, Visagino pasieniečių mokykla, Užsieniečių registravimo centras.

Duomenys pagal paros įvykių suvestines.

Kanada	5	0	0	0	0	0	5	0
Korējos Respublika	1	0	0	0	0	0	1	0
Latvija	135	0	0	0	1	134	0	0
Lenkija	79	0	71	0	0	0	8	0
Libanas	1	0	0	0	0	0	1	0
Nyderlandai	269	1	0	0	0	0	268	0
Norvegija	322	0	0	0	4	0	318	0
Pietų Afrika	1	0	0	0	0	0	1	0
Portugalija	9	0	0	0	0	0	9	0
Prancūzija	89	0	0	0	0	0	89	0
Rusija	25	0	0	23	0	0	2	0
Suomija	14	0	0	0	0	0	14	0
Švedija	388	2	0	0	254	0	132	0
Šveicarija	81	0	0	0	0	0	81	0
Turkija	4	0	0	0	0	0	4	0
Vengrija	1	0	0	0	0	0	1	0
Vokietija	659	1	0	0	46	0	612	0

Lietuvos Respublikos jungtinio antrojo ir trečiojo periodinio pranešimo pagal 1984 metų

Jungtinių Tautų konvenciją prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir
baudimą
3 priedas

**VALSTYBĖS SIENOS APSAUGOS TARNYBA PRIE VIDAUS REIKALŲ MINISTERIJOS, SIENOS APSAUGOS VALDYBA
INFORMACINĖ SISTEMA „SIENA“**

**GRAŽINTI IŠ UŽSIENIO ASMENYS
(2004 m. sausio 1 d.–2004 m. gruodžio 31 d.)**

Rodikliai	Iš viso	Pasiestyje su					Oro uostai	Kiti padaliniai*
		Baltarusija	Lenkija	Rusija	pajūriu	Latvija		
Grąžinti iš užsienio asmenys:	210 6	82	38	32	96	86	1772	0
atvyko legaliai, bet buvimas tapo nelegalus dėl kitų priežasčių	808	2	0	8	18	9	771	0
atvyko nelegaliai	2	0	2	0	0	0	0	0
neįleisti	366	1	5	0	18	8	334	0
nenustatytos grąžinimo priežastys	54	0	7	0	3	4	40	0
nelegalus darbas	378	4	0	0	16	0	358	0
neturi pragyvenimo lėšų	37	0	0	0	19	0	18	0
padarė nusikaltimą ar teisės pažeidimą	281	6	0	1	22	5	247	0
pateikė suklastotą kelionės dokumentą	15	1	4	0	0	6	4	0
pateikė svetimą kelionės dokumentą	2	0	2	0	0	0	0	0
sieną kirtę nenustatytoje vietoje	163	68	18	23	0	54	0	0
Pagal pilietybę (iš viso)	210 6	82	38	32	96	86	1772	0
Albanijos	1	0	0	0	0	0	1	0
Alžyro	1	0	0	0	0	1	0	0
Armėnijos	2	0	0	0	1	0	1	0
Australijos	1	0	0	0	0	1	0	0
Baltarusijos	5	0	2	0	0	1	2	0
Be pilietybės	2	1	0	0	1	0	0	0

* Valstybės sienos apsaugos tarnyba, Ignalinos atominės elektrinės apsaugos rinktinė, Visagino pasieniečių mokykla, Užsieniečių registravimo centras.

Duomenys pagal paros įvykių suvestines.

Egipto	7	4	0	0	0	3	0	0
Estijos	1	0	0	0	1	0	0	0
Ganos	1	0	0	0	0	0	1	0
Gruzijos	2	0	0	0	0	0	2	0
Italijos	1	0	0	0	0	1	0	0
Kazachstano	3	0	0	0	1	0	2	0
Latvijos	7	0	2	0	0	0	5	0
Lenkijos	1	0	0	0	0	0	1	0
Lietuvos	204 1	76	27	31	92	72	1743	0
Pakistano	1	0	0	0	0	0	1	0
Rusijos	10	1	1	0	0	0	8	0
Turkmėnistano	1	0	0	0	0	0	1	0
Ukrainos	14	0	3	0	0	7	4	0
Vietnamo	3	0	3	0	0	0	0	0
Vokietijos	1	0	0	1	0	0	0	0

Lietuvos Respublikos jungtinio antrojo ir trečiojo periodinio pranešimo pagal 1984 metų

Jungtinių Tautų konvenciją prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir
baudimą
4 priedas

**VALSTYBĖS SIENOS APSAUGOS TARNYBA PRIE VIDAUS REIKALŲ MINISTERIJOS, SIENOS APSAUGOS VALDYBA
INFORMACINĖ SISTEMA „SIENA“**

**VALSTYBĖS, IŠ KURIŲ GRAŽINTI ASMENYS
(2004 m. sausio 1 d.–2004 m. gruodžio 31 d.)**

Rodikliai	Iš viso	Pasiestyje su					Oro uostai	Kiti padaliniai*
		Baltarusija	Lenkija	Rusija	pajūriu	Latvija		
Iš viso	210 6	82	38	32	96	86	1772	0
Airija	44	0	0	0	0	0	44	0
Angilija	1	0	0	0	0	0	1	0
Australija	1	0	0	0	0	0	1	0
Austrija	26	0	0	0	0	0	26	0
Baltarusija	73	72	0	0	0	0	1	0
Belgija	85	0	0	0	0	0	85	0
Čekija	29	0	0	0	0	0	29	0
Danija	83	5	0	0	2	0	76	0
Didžioji Britanija	620	0	0	0	0	0	620	0
Graikija	6	0	0	0	0	0	6	0
Islandija	2	0	0	0	0	0	2	0
Ispanija	43	0	0	0	0	0	43	0
Italija	22	0	0	0	0	0	22	0
Izraelis	43	0	0	0	0	0	43	0
Japonija	7	0	0	0	0	0	7	0
JAV	19	0	0	0	0	0	19	0
Kanada	2	0	0	0	0	0	2	0

* Valstybės sienos apsaugos tarnyba, Ignalinos atominės elektrinės apsaugos rinktinė, Visagino pasieniečių mokykla, Užsieniečių registravimo centras.

Duomenys pagal paros įvykių suvestines.

Kipras	1	0	0	0	0	0	1	0
Latvija	85	0	0	0	0	85	0	0
Lenkija	41	0	38	0	0	0	3	0
Liuksemburgas	3	0	0	0	0	0	3	0
Nyderlandai	119	0	0	0	0	0	119	0
Norvegija	86	0	0	0	1	0	85	0
Pietų Afrika	1	0	0	0	0	0	1	0
Portugalija	4	0	0	0	0	0	4	0
Prancūzija	66	0	0	0	0	0	66	0
Rusija	37	0	0	32	0	1	4	0
Suomija	18	0	0	0	0	0	18	0
Surinamas	3	0	0	0	0	0	3	0
Švedija	163	1	0	0	76	0	86	0
Šveicarija	51	2	0	0	0	0	49	0
Turkija	1	0	0	0	0	0	1	0
Ukraina	3	0	0	0	0	0	3	0
Vokietija	318	2	0	0	17	0	299	0

Lietuvos Respublikos jungtinio antrojo ir trečiojo periodinio pranešimo pagal 1984 metų

Jungtinių Tautų konvenciją prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir
baudimą
5 priedas

**VALSTYBĖS SIENOS APSAUGOS TARNYBA PRIE VIDAUS REIKALŲ MINISTERIJOS, SIENOS APSAUGOS VALDYBA
INFORMACINĖ SISTEMA „SIENA“**

**GRAŽINTI IŠ UŽSIENIO ASMENYS
(2005 m. sausio 1 d.–2005 m. kovo 31 d.)**

Rodikliai	Iš viso	Pasienyje su					Oro uostai	Kiti padaliniai*
		Baltarusija	Lenkija	Rusija	pajūriu	Latvija		
Grąžinti iš užsienio asmenys	266	5	12	9	14	35	191	0
atvyko legaliai, bet buvimas tapo nelegalus dėl kitų priežasčių	71	2	0	2	3	0	64	0
atvyko nelegaliai	3	0	2	0	0	1	0	0
neįleisti	20	0	0	0	0	14	6	0
nenustatytos grąžinimo priežastys	8	0	0	0	0	2	6	0
nelegalus darbas	41	0	0	0	6	0	35	0
padarė nusikaltimą ar teisės pažeidimą	84	0	1	0	4	0	79	0
pateikė suklastotą kelionės dokumentą	20	0	2	0	1	16	1	0
pateikė svetimą kelionės dokumentą	1	0	1	0	0	0	0	0
sieną kirtu nenustatytoje vietoje	18	3	6	7	0	2	0	0
Pagal pilietybę (iš viso)	266	5	12	9	14	35	191	0
Afganistano	1	0	0	0	0	0	1	0
Albanijos	1	0	0	0	0	0	1	0
Belgijos	1	0	0	0	0	0	1	0
Izraelio	2	0	0	0	0	0	2	0
Kazachstano	6	0	0	0	0	6	0	0
Kirgizstano	2	0	0	0	0	2	0	0
Latvijos	2	0	2	0	0	0	0	0

* Valstybės sienos apsaugos tarnyba, Ignalinos atominės elektrinės apsaugos rinktinė, Visagino pasieniečių mokykla, Užsieniečių registravimo centras.

Duomenys pagal paros įvykių suvestines.

Lietuvos	218	4	3	9	14	3	185	0
Moldovos	10	0	1	0	0	9	0	0
Pakistano	1	0	1	0	0	0	0	0
Rusijos	19	0	5	0	0	14	0	0
Ukrainos	3	1	0	0	0	1	1	0

Lietuvos Respublikos jungtinio antrojo ir trečiojo periodinio pranešimo pagal 1984 metų

Jungtinių Tautų konvenciją prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir
baudimą
6 priedas

**VALSTYBĖS SIENOS APSAUGOS TARNYBA PRIE VIDAUS REIKALŲ MINISTERIJOS, SIENOS APSAUGOS VALDYBA
INFORMACINĖ SISTEMA „SIENA“**

**VALSTYBĖS, IŠ KURIŲ GRAŽINTI ASMENYS
(2005 m. sausio 1 d.–2005 m. kovo 31 d.)**

Rodikliai	Iš viso	Pasiestyje su					Oro uostai	Kiti padaliniai*
		Baltarusija	Lenkija	Rusija	pajūriu	Latvija		
Iš viso	266	5	12	9	14	35	191	0
Airija	2	0	0	0	0	0	2	0
Australija	2	0	0	0	0	0	2	0
Austrija	4	0	0	0	0	0	4	0
Baltarusija	5	5	0	0	0	0	0	0
Belgija	30	0	0	0	0	0	30	0
Čekija	16	0	0	0	0	0	16	0
Danija	17	0	0	0	0	0	17	0
Didžioji Britanija	8	0	0	0	0	0	8	0
Izraelis	3	0	0	0	0	0	3	0
Japonija	2	0	0	0	0	0	2	0
JAV	5	0	0	0	0	0	5	0
Kanada	1	0	0	0	0	0	1	0
Latvija	35	0	0	0	0	35	0	0
Lenkija	12	0	12	0	0	0	0	0
Liuksemburgas	1	0	0	0	0	0	1	0
Nyderlandai	14	0	0	0	0	0	14	0
Norvegija	10	0	0	0	0	0	10	0

* Valstybės sienos apsaugos tarnyba, Ignalinos atominės elektrinės apsaugos rinktinė, Visagino pasieniečių mokykla, Užsieniečių registravimo centras.

Duomenys pagal paros įvykių suvestines.

Portugalija	1	0	0	0	0	0	1	0
Prancūzija	14	0	0	0	0	0	14	0
Rusija	10	0	0	9	0	0	1	0
Suomija	1	0	0	0	0	0	1	0
Švedija	25	0	0	0	14	0	11	0
Šveicarija	10	0	0	0	0	0	10	0
Vokietija	38	0	0	0	0	0	38	0

Lietuvos Respublikos jungtinio antrojo ir trečiojo periodinio pranešimo pagal 1984 metų

Jungtinių Tautų konvenciją prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir
baudimą
7 priedas

UŽSIENIEČIŲ IŠSIUNTIMAS IŠ LIETUVOS RESPUBLIKOS
(Migracijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos duomenys)

Eil. Nr.	Užsieniečių pilietybė	1993 metais	1994 metais	1995 metais	1996 metais	1997 metais	1998 metais	1999 metais	2000 metais	2001 metais	2002 metais	2003 metais	2004 metais	2005 metų I ketvirtį	Iš viso
1.	Afganistano		3	221	295	55	129	37	7		12				759
2.	Alžyro			1											1
3.	Armėnijos		9	9	6	4	3	6	10	11	2	7	6	1	74
4.	Azerbaidžano	7	25	15	15	7	12	6	29	25	14	16	4	3	178
5.	Baltarusijos	12	19	33	10	32	62	77	61	60	50	44	43	12	515
6.	Bangladešo		14	25	220	233	13	11				9			525
7.	Be pilietybės				4	6	3	13	20	26	17	19	8	5	121
8.	Be pilietybės (palestiniečiai)	3			8			1	7						19
9.	Bosnijos Ir Hercegovinos								1						1
10.	Brazilijos										1				1
11.	Egipto				2							1	20	1	24
12.	Estijos				1	1	4	8	8	3	7	2	2		36
13.	Gambijos		1												1
14.	Ganos	1													1
15.	Gruzijos	1		1	1	1	2		3	6	1		2	1	19
16.	Indijos	15	17	299	144	134	101	13	4	4	18	39	2		790
17.	Irako	3		35	63	11	4	1	2			1			120
18.	Irano				7					1					8
19.	Izraelio							2	1				2		5
20.	Jordanijos						1	1		1					3
21.	Jungtinių Amerikos Valstijų												1		1
22.	Kamerūno												1		1
23.	Kanados	1									1				2

24.	Kazachstano							3		2	4	2	2		13
25.	Kinijos	7		18	115	119	28	1	4	1	4	11	3		311
26.	Kirgizijos			1		2		1		2	3	1	1	1	12
27.	Kongo								1						1
28.	Latvijos			4	3	9	13	14	20	27	23	18	2		133
29.	Lenkijos	3	2						1		1				7
30.	Libano	6			7		1		3			1			18
31.	Malio											1			1
32.	Maroko							1							1
33.	Moldovas	1	1	1					13	14	11	5	2	2	50
34.	Nepalo			1		7	4	4							16
35.	Nigerijos			1			1		1	1		2	1		7
36.	Pakistano	10	3	214	176	202	87	14	3	4	4	2	20	2	741
37.	Prancūzijos											2			2
38.	Rusijos	13	11	24	24	27	54	53	91	91	86	92	49	10	625
39.	Serbijos ir Juodkalnijos	1											1		2
40.	Siera Leonės											2			2
41.	Sirijos				15		4		1						20
42.	Somalia			109	18			6					2		135
43.	Šri Lankos		50	224	311	48	175						3		811
44.	Šveicarijos					1									1
45.	Tadžikistano		1			1		1	2	1	2				8
46.	Tuniso	1													1
47.	Turkijos	1	4	1		6	7				2	13	5		39
48.	Turkmėnistano	1	1		1				1	2	1				7
49.	Ukrainos	7	6	21	8	20	24	18	32	25	29	32	20	3	245
50.	Uzbekistano	4	1		1	1	2	3	2	3		1	4		22
51.	Vietnamo	15	4	3			2	11	17	32	18	50		3	155
52.	Vokietijos							1			1	3			5
	Iš viso	113	172	1261	1455	927	736	307	345	342	312	376	206	44	6596